MASTER
NEGATIVE
NO. 92-80523-20

AUTHOR:

REMACLY, H. I.

TITLE:

OBSERVATIONUM IN LUCIANI

PLACE:

BONN

DATE:

Master Negative #

92-80523-20

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

```
BKS/PROD  Books        FUL/BIB   NYCG92-B13688          Acquisitions     NYCG-AE
Record 1 of 0 - Record added today
+
  ID:NYCG92-B13688               RTYP:a    ST:p   FRN:   MS:   EL:      AD:02-27-92
  CC:9668  BLT:am       DCF:?   CSC:?    MOD:    SNR:      ATC:      UD:02-27-92
  CP:gw      L:lat      INT:?   GPC:?    BIO:?   FIC:?     CON:???
  PC:n       PD:    /           REP:?    CPI:?   FSI:?     ILC:????   II:?
  MMD:       OR:    POL:     DM:     RR:         COL:      EML:      GEN:   BSE:
  040     NNC‡cNNC
  100 1   Remacly, H. I.
  245 10  Observationum in Luciani Hermotimum specimen‡h[microform].
  260     Bonn,‡bCarl Georgi.
  LDG     ORIG
  QD      02-27-92
```

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm   REDUCTION RATIO: 14X

IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 4-2-92   INITIALS SA

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

PROGRAMM

DES

KÖNIGL. GYMNASIUMS ZU BONN

womit

zur öffentlichen Schulfeierlichkeit

am 27. August 1851

ergebenst einladet

der Director

Prof. Dr. Schopen.

INHALT:

GEDRUCKT BEI CARL GEORGI.

PRAEFATIO.

Hermotimum sive de philosophorum sectis dialogum unum e praestantissimis Luciani libellorum esse omnes in graecis litteris versati consentiunt. Si enim sermonis puritatem, perspicuitatem, urbanitatem spectas, nusquam Lucianum castiori, dilucidiori, elegantiori dicendi genere usum reperies; sive compositionis artem in dialogo effingendo et ad praestitutum finem perducendo respicis, disputationem tanta subtilitate et dexteritate quo ab initio directa erat ductam admirabere, ut non Platonis Aristophanisque aemulum, sed aequalem potius et parem artificem credas. Ac per totum hoc felicissimi ingenii monumentum praeter summam simplicitatem animique tranquillitatem Socraticam quandam ironiam atque sal Atticum large sparsum senties, non illud quidem acerbum, quo in posterioribus dialogis satiricis mores et studia tam singulorum virorum, quam genera hominum defricuit, sed lene quoddam et humanitate et sincero veritatis studio temperatum. Si vero ad res quae pertractantur animum advertimus, etiamsi meliora edocti in earum summa non acquiescamus, tamen Lycinum, i. e. graeca forma indutum Lucianum, falsas quascunque et vanas veri inquirendi vias monstrantem eo maiore studio sequemur, quo minus vel nostra aetate de hac gravissima quaestione inter viros quam maxime doctos convenire videmus. His aliisque huius scripti virtutibus, quibus quemque satis eruditum allici et detineri necesse est, accedit aliud idque gravius momentum, quo ad Hermotimum trahitur, quicunque auctoris ipsius, quem Lucianum esse nemo unquam dubitavit, ingenium, mores vitaeque rationes exploraturus in illo recti iudicii uberiorem materiam purioremque fontem quam in ullo alio Luciani scripto inveniet. Etenim quum ex hoc dialogo non solum, quo anno aetatis ab auctore scriptus sit, evidentissime eluceat (Vid. Herm. 13., cf. 2, 24.) id quod de nullo Luciani libello aeque certo statui potest, sed etiam eodem anno quadragesimo cognoscamus auctorem suam vivendi et scribendi rationem ita mutasse, ut nihil in vita ei acciderit gravius (Vid. bis accus. 32. Pisc. 25, 29.); Hermotimus ab omni parte examinatus principium et fundamentum esse potest, quo certa disquisitio tam de ordine temporis, quo singuli libelli sese exceperint, quam de origine eorum, qui incerta fide traduntur, firmiter nitatur. Nisi enim plures etiam disputationes

eiusmodi, qualem Ferd. Rankius de rhetorum praeceptore a. 1841 edidit, de multis aliis et rebus et personis a Luciano tractatis ante instituantur, sperare non licet, fore ut aliquando de ordinandis et diiudicandis singulis scriptis critici consentiant; quorum iudicia quot in rebus etiam nunc in diversa abeant, si comparaveris, quae nuper deinceps viri doctissimi, Schlosserus in libro, cui titulus est: Universalhistorische Uebersicht III, 2. p. 221 sqq., Prellerus in encyclop. real. Stuttg. IV, 1168 sqq. et Planckius in progr. Urac. a. 1850 statuerunt, facile cognosces. Qua in re quanti momenti foret, si prae ceteris in Hermotimo perquirendo et explicando virorum doctorum cura versaretur, iam pridem monuit vir clarissimus idemque in Luciano egregie versatus, C. Fr. Hermannus (Cf. Diar. Schol. a. 1832 II. p. 526 sq.; p. 806 sqq.). Sed hunc laborem qui susceperit, adhuc novi neminem. Nam Geistius vir cl., qui decem Luciani libellorum in usum scholarum delectui etiam Hermotimum inseruit, quum hoc singulare consilium secutus sit, ut interrogare quam suo nomine explicare discipulis utilius duceret; nonnulla quidem praesertim ad Luciani loquendi usum pertinentia enucleavit, sed plurima eaque difficiliora ut a suo instituto aliena aliis reliquit. Quodsi praeter paucas notas variorum, inter quos vel Hemsterhusius desideratur, in Lehmanni editione collectas nihil usquam auxilii offertur, ubi difficultates cuiusque generis vel peritiores lectores morantur, quis est, cui cognita Hermotimi virtute et gravitate non sit optabile, ut quod Fritzschius, C. Fr. Hermannus, Iacobus, Schoenius, Iacobitzius alii omiserunt, tandem ita tractandum suscipiatur, ut tam hic dialogus quam Lucianus in universum rectius intelligatur et aequius existimetur. Cuius operis suscipiendi consilium ut ego caperem, hac praecipue caussa sum permotus. Ex quo enim mihi persuaseram, Lucianum principibus illis Herodoto, Thucydide, Platone, Xenophonte nec ad orationis puritatem elegantiamque inferiorem et ad rerum iuvenili aetati convenientium modicisque finibus circumscriptarum varietatem iucunditatemque forsitan esse superiorem, ad hunc scriptorem ita delatus sum, ut quidquid a scholastici muneris negotiis vacaret temporis, in illo magis magisque cognoscendo collocandum putarem. Cuius studii primo tantum in meos ipsius et discipulorum usus instituti quum etiam fructum aliquem cum aliis communicare cuperem, primum monente Hermanno ab Hermotimo exorsus Luciani vitam et ingenium ita explorare coeperam, ut, si quid possem, ad stabiliendum de Luciano eiusque scriptis iudicium conferrem. Atque familiaritate quadam cum scriptore ingenii maxime versatilis contracta cognoscebam, non minus laudatores eius, qui illum semper veritatis vindicem, antiquae integritatis commendatorem, sapientiae doctorem se praestitisse praedicant, a vero aberrasse, quam inique facere eos, qui ex nostris moribus et doctrinis iudicantes illum omnium rerum divinarum et humanarum derisorem et contemtorem aut certe hominem inconstantissimum et vitiis sui

seculi inquinatissimum fingunt. Neque Lucianum ante recte iudicatum iri intellexi, quam abiectis cuiusque generis praeiudiciis quid ipse quoque libello voluerit, quidque temporis illius hominumque conditio postularit, exploratum habeamus. Sed quum viderem, quot Luciani scripta praeter Hermotimum adhuc ab interpretibus neglecta iacerent et quidem ea, quae ad sententias graviora et ad orationis formam perfectiora cum maiore emolumento quam plura alia in scholis lectitata adolescentium manibus tradi possent; consilium meum ita mutavi, ut ab accurata interpretatione singulorum libellorum incipere consultius ducerem. Sic enim fore sperabam, ut et recti iudicii certius fundamentum poneretur et postea, si vires et tempus sufficerent, liber inde evaderet tam discentibus quam docentibus fructuosus, praesertim si prolegomenis et adnotationibus latine scriptis iisque discipulorum tam publico quam privato usui accommodatis instrueretur. Atque primum ad Hermotimum accessi, quem novi delectus praecipuum decus fore cognoveram. In quo commentando occupatum et iam satis longe progressum me ordo vocabat annalibus Gymnasii disputatione aliqua praefandi. Cui opportunitati vel potius necessitati me satisfacturum duxi, si observationes quasdam in Hermotimum ex adversariis meis depromtas virorum intelligentium iudicio subiicerem. Quod tamen quum plura, quae ad historiam antiquitatesque et ad verborum significationes constructionumque rationes pertinent, elaborata haberem, critico specimine auspicari malui, minus idoneo forsitan praecursore, ex quo suscepti a me operis omen capere liceat, hoc praecipue eo consilio me fecisse fateor, ut sicubi falso me coniecisse convincar, viri ingeniosiores ad feliciores coniecturas excitentur, quibus satis multis opus esse constat, ut emendatissimae Iacobitzii et Dindorfii editiones emendatiores fiant. Quoniam autem non minus codicum auxilio, quam explorata uniuscuiusque loquendi consuetudine antiqui scriptores emendari solent, quidquid conieci ut hoc altero fundamento niteretur, etiam atque etiam operam dedi. Sed quum singula suis quaeque argumentis firmare studerem, factum est, ut saepenumero ultra Hermotimum evagatus quaestiones potius quam observationes in medium protulerim. Cuius rei veniam ab aequis existimatoribus me facile impetraturum spero, dummodo ad Luciani dicendi genus illustrandum vel tantillum me contulisse iudicarint.

Scribebam Bonnae Cal. Aug. 1851.

H. I. Remacly.

OBSERVATIONES IN HERMOTIMUM.

CAPUT I.

In ipso dialogi, de quo quaerimus, limine uno adhuc offendimur scopulo, cuius tollendi primum periculum facturus locum, qualem Iacobitzii editio maior exhibet[1], apponam. Ibi cap. 4. Lycinus, quem poenitebat, Hermotimum iam sexagenarium etiam tunc philosophorum scholas frequentantem incerta spe teneri, fore ut aliquando duce magistro optatum philosophiae fastigium ascendat, acrius urget interrogando:

Πλὴν ἀλλὰ τίνα σοι ἐλπίδα ὑποφαίνει (sc. *ὁ διδάσκαλος*) *ὡς δὴ πότε ἀναβησομένῳ; ἐς νέωτα εἴκαζεν ἐπὶ τὸ ἄκρον ἔσεσθαί σε, οἷον μετὰ τὰ μυστήρια τὰ ἄλλα ἢ Παναθήναια; ΕΡΜ. Ὀλίγον φῄς, ὦ Λυκῖνε. ΛΥΚ. Ἀλλ' ἐς τὴν ἑξῆς Ὀλυμπιάδα; ΕΡΜ. Καὶ τοῦτο ὀλίγον ὡς πρὸς ἀρετῆς ἄσκησιν καὶ εὐδαιμονίας κτῆσιν.*

Quod hic locus ab alio vitio in codicum varia scriptura iam indicato, quo ante Lehmanni editionem laborabat, nunc liberatus est, hoc Seageri sagacitati debetur, qui (cf. classic. Iourn. fasc. XIII. p. 71.) pro vulgata lectione *δήποτε* coniecerat *δὴ πότε*, quam coniecturam a Struvio in lectt. Lucian. (Cf. Misc. crit. Friedem. et Seebod. II. p. 237.) commendatam et uno Herm. 27. loco firmatam optimo iure a Lehmanno et omnibus deinceps editoribus receptam esse loci ipsius ratio accuratius perpensa evincit. Non enim illud nunc Lycinus quaerit, quam spem magister ostendat, ut aliquando, quod esset *δήποτε* sive *δή ποτε*, enitatur, sed scire vult, quo tempore hoc futurum sit; quare opus erat particula interrogativa *πότε*, quam insertam esse enuntiato interrogativo, ita ut duplex interrogatio exsistat, hodie nemo est qui miretur, cuiusque loquendi usus simillima exempla suppeditant Matth. gram. gr. p. 615. et 1242 sqq.; Rost. gr. §. 123, 6, 10, C. Bernhard. Synt. gr. p. 144.; Krueg. gram. gr. §. 51, 17. A. 5. Eosdem vero grammaticos aliosque si consulis de rariori usu participii futuri cum particula *ὡς*, ubi infinitivum frequentiorem post substantivum *ἐλπίς* vel verbum *ἐλπίζειν* exspectas, frustra perquam simile exemplum quaeris, quamvis participiorum loco infinitivorum usum post Matthiaeum (§. 569. 5 et 6.) inprimis Bernh. l. l. p. 475 sqq. et Krueg. Gr. §. 56, 6, A. 4—13 et rationibus et exemplis dilucide explanarint. Quare his quaedam exempla, quae mihi invenire obtigit, nunc addere liceat. Nostro loco simillimum habes Thuc. I, 84, 4: *καὶ οὐκ ἐξ ἐκείνων ὡς ἁμαρτησομένων ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας, ἀλλ' ὡς ἡμῶν αὐτῶν ἀσφαλῶς προνοουμένων*, ubi in altero membro structura variatur. cf. Krueg. ad h. l. Neque multum

discrepat locus Dion. Hal. A. R. II. 15: *πολλὴν ἐλπίδα παρασχόντος ὡς ἀποθησομένων* (Cf. Steph. thesaur. ed. Paris. s. v. *ἐλπίς*.). Lucianus ipse in Zeuxin c. 8. dixit: *πονηρὰς εἶχε τὰ ἐλπίδας ὡς ἀμάχων ὄντων ἐκείνων αὐτῷ*, hoc quidem discrimine, quod participio praesentis loco futuri usus est, quod eadem ratione nititur, qua infinitivus praesentis loco futuri post verba sperandi et similia, quamquam non obsto, quominus quis genitivum hoc loco etiam absolute accipiat. Ob sensum cognatum huc pertinent exempla participiorum futuri cum part. *ὡς* post verbum *ἀπειλεῖν* apud Lucianum Iup. conf. 4 et Aelianum Nat. animal. III, 13. Vid. Iacobitz. ad Catapl. ed. min. p. 65, qui alia similia exempla participiorum usus post vv. *λέγειν*, *λόγον διαδιδόναι* et *δηλοῦν* attulit, quibus adde Herm. 60, ubi v. *οἴεσθαι* participium futuri cum part. *ὡς* sequitur.

Iam vero si a generaliori Lycini interrogatione, quae et a critica et a grammatica ratione nunc optime habet, ad alteram enuntiati partem, qua certi temporis definitio ab Hermotimo expostulatur, procedimus; omnes codices et editiones praeter novissimam Parisinam in eadem scriptura conspirare videmus, quam, si sensum idoneum et linguae legibus congruentem ex ea elicere nemini adhuc contigisse demonstravero, inveterata labe affectam esse pro certo habendum erit. Qui primus sententiam suam de verbis *μετὰ τὰ μυστήρια τὰ ἄλλα* aperuit I. M. Gesnerus in Luciani versione latina interpretatus est: *post mysteria altera*, quo Wielandio dux et auctor fuisse putandus est, ut is verteret: Bis zu den nächsten Mysterien oder Panathenäen; quod quum alteri interpreti Germanico, Paulio, non satisfecisse videatur, nihil verba curans, quae fortasse pro glossemate habuit, ita reddidit: Etwa übers Jahr, nach den Panathenäen oder nach den Eleusinien? Cautius circa hanc rem versatus est Geistius, qui primum in annotationibus, postquam duplicia quotannis celebrata fuisse mysteria *τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρά* statuit, verba *τὰ ἄλλα* idem hoc loco valere putavit, quod *τὰ ἕτερα* „die zweite Feier der Mysterien" incertum relinquens, utrum magna an parva mysteria cogitanda sint. In praefatione autem p. XVI. idem vir doctus hanc suam explicationem ut parum probabilem ipse retractans ad Struvii coniecturam confugit, quam tamen nec suam facere nec refellere ausus est. Struvius enim in quaest. Luc. p. 238 sq. locum, quem primus corruptum esse declaravit, legendo *τὰ μεγάλα* sanare voluerat. Et habet quidem haec coniectura, quo obiter intuenti se commendet; neque enim admodum recedit a codicum scriptura et attributum praebet, quod mysteriis hic cogitandis apprime conveniret, nisi Panathenaea mox sequerentur. Sed haec sequuntur neque tamen hoc per loci conditionem licere mox videbimus. Quare profecto dolendum est, Dindorfium Struvii commentum in editionem Parisinam iam recepisse, quam commemorasse Iacobitzius satis habuerat. Atque primum Gesneri eiusque pedisequorum interpretationi refragatur significatio et usus verbi *ἄλλος*. Neque enim verba *τὰ ἄλλα* tam nude posita *τὰ ἕτερα* vel, quod revera volunt, qui *ἕτερα* substituunt, *τὰ δεύτερα* significare possunt, neque si possint, sententiae notionem huic loco aptam addant. Negandum quidem non est, interdum apud optimos scriptores, ubi vocem *ἄλλος* exspectes, v. *ἕτερος* usurpatam inveniri, cuius rei satis magnam exemplorum copiam exhibent Steph. thes. s. vv. *ἄλλος* et *ἕτερος* et Lob. ad Phryn.

p. 437 sq. Sed in plerisque ibi allatis exemplis *ἄλλος* et *ἕτερος* promiscue sibi opponuntur et ipsa oppositionis vi utriusque pronominis propria natura cognoscitur. Cf. Hom. Il. 9, 313, 472 sq. Od. 7, 124. Soph. Electr. v. 729; Platt. leg. II. p. 915, D, VIII, p. 849, E; de rep. IV, p. 439, B, Alcib. I. p. 116, D; Luc. D. D. 20, 7; Tim. 5. Atque ea est verbi *ἕτερος* natura, ut in enumerandis partibus etiam vicem verbi *δεύτερος* sustinere queat, ita tamen, ut plerumque alterum quod opponitur cum altero quod ante nominatum est, totum quoddam ex duabus partibus constans efficiat, aut efficere posse cogitare liceat Cf. Xen. Cyr. II, 3, 22, ubi *ἕτερος* adhibitum videtur, ne bis in eodem enuntiato voce *δεύτερος* opus esset. Liberiorem versi usum ostendunt loci Homerici Il. 12, 93; 16, 179, quibus, etsi totum in plures quam duas partes divisum est, secunda tamen pars verbo *ἕτερος* denotatur. Quare iure scholia *ἕτερος* pro *δεύτερος* positum dicunt. Sed alia ratio est locorum, ubi de dierum insequentium ordine ita sermo est, ut v. *τῇ ἑτέρᾳ* is dies significetur, qui alterum i. e. ante dictum sequitur, quocum totum bipartitum constituit. Sic. Xen. Cyr. 4, 6, 10 *τῇ ἑτέρᾳ* est *perendie* et Plat. Crit. c. 2. init. (p. 44, A.) simili modo verba *τῆς ἑτέρας* opposita sunt verbis *τῆς ἐπιούσης ἡμέρας*. Nec valde mirabere, Xenophontem Cyr. 2, 3, 24 vel *τῇ ἄλλῃ* eodem sensu dixisse, si modo teneas, hanc rariorem verbi significationem non inesse in ipso verbo, nisi adiuvante vi oppositionis. Siquis autem ex his aliisque exemplis effici posse putet, ut *μυστήρια τὰ ἄλλα* sint mysteria vel proxima i. e. proximo anno celebranda, vel adeo alterutra sive magna sive parva, is metuo ne res perquam dissimiles coniunxerit, nisi forte ad *ἕτερον πόδα, ἕτερον ὀφθαλμόν, ἕτερον χεῖρα* provocaturus est, in quibus tamen locutionibus, etiam ubi nihil oppositum est, semper id, quo totum vel par quoddam efficitur, animo observatur. Maiora vero et minora mysteria quantum absit ut totum quoddam ut pedum, oculorum, manuum paria .constituant, ita explicare instituam, ut simul quam parum nostro loco accommodata Struvii coniectura sit appareat. Quod ut assequar, necesse est altius repetere et de mysteriis Panathenaeisque quae huc pertinent in medium proferre.

Omissis quae nostra aetate Lobeckius in Aglaophamo, C. O. Muellerus in encycl. Hallensi, Prellerus et Krausius in encycl. Stuttg. et C. Fr. Hermannus in libro: Gottesdienstliche Alterthuemer, de mysteriis et Panathenaeis docte et ingeniose disseruerunt, id unum nunc agimus, ut his ducibus exploremus, quo tempore mysteria et Panathenaea Athenis celebrari solita sint, quove maiora et minora discernantur. Ac primum quidem monendum est, mysteria, quae alia aliis in urbibus fuisse constat, hoc loco nulla alia esse posse quam Eleusinia, quae quum Eleusine simul et Athenis celebrarentur, non minus Atheniensium quam Eleusiniorum festum solemne fuerunt. Cuius rei testes afferre opus non est, quum satis notum sit, ubi apud Lucianum aliosque scriptores *μυστήρια* ut festum Atheniense nominantur, ita *Ἐλευσίνια*, sicut ad *Ἐλευσίνια* verbum *μυστήρια* supplendum esse, excepto Demonactis loco c. 11, ubi ad vv. *ταῖς Ἐλευσινίαις* cum Fischero ad Well. III, 1, p. 263 et Schoenio *τελέταις* et non cum Stephano in thes. et Schaefero ad Lamb. Bos. p. 464 *θεαῖς* suppiler debet. Quin usus loquendi ita compendiarius factus est, ut saepius simul et *μυστήρια* et *Ἐλευσίνια* intelligenda sint ad verba de

his sacris solemnia ut *μυεῖσθαι* et *τελεῖσθαι*. Cf. Aristoph. Plut. 846. ubi est *ἐμυήθης τὰ μεγάλα*. Luc. Navig. 11, Alex. 38, Scyth. 8, Demon. 34, Catapl. 22 (ed. Iacobitz.)*).

Haec igitur mysteria Eleusinia iam antiquioribus temporibus quotannis mense Boëdromione i. e. exeunte Septembri per duodecim dies cum summo apparatu, cum ludis spectaculisque et pompa solemni, quae in via sacra ab Athenis Eleusina ducebatur, acta fuisse cum multa alia veterum testimonia comprobant, tum insignis est locus Herod. VIII, 65, ex quo praecipue annua huius festi vicissitudo elucet: *τὴν δὲ ὁρτὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ Κούρῃ*. Neque vero posteriore aetate huic festo suus honor et decus imminutum aut detractum est, immo Hadriano et Antoninis imperatoribus novum quendam splendorem accessisse inprimis ex Aristidis rhetoris orationibus comperimus. Vid. Arist. Eleus. p. 415, 420 sq. Cf. Preller. encycl. Stuttg. III. p. 93 sq. Haec quae dixi de mysteriis in universum valent; quum vero passim apud cuiusque generis scriptores et in inscriptionibus (Cf. Boeckhii corp. inscript. Vol. I. p. 564, n. 71, n. 1068), magnorum et parvorum mysteriorum mentionem factam invenimus, non possumus non quaerere, quo quaeque referenda sint, quove distinguantur. Omnium locorum, ex quibus de hac differentia coniecturam facere possumus, nullus accuratior exstat, quam Scholion ad Aristoph. Plut. v. 846: *μυστήρια δύο τελεῖται τοῦ ἐνιαυτοῦ Δήμητρι καὶ Κόρῃ, τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα· καὶ ἔστι τὰ μικρὰ ὥσπερ προκάθαρσις καὶ προάγνευσις τῶν μεγάλων· ἄλλως· μεγάλα καὶ μικρὰ μυστήρια ἐτελοῦντο ἐν Ἐλευσῖνι τῆς Ἀττικῆς*, cui accedit Scholion ad v. 1014: *Αἱ γὰρ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐπὶ ἁμαξῶν ὀχούμεναι εἰς τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια ἀπήρχοντο· ὡς ἐπὶ ἁμαξῶν οὖν ὀχουμένων αὐτῶν, ἐπὰν εἰς Ἐλευσῖνα* (ita legendum cum Hemsterhusio pro *Ἐλευσίνια*) *βαδίζωσιν εἰς τὰ μεγάλα μυστήρια καὶ λοιδορουσῶν ἀλλήλοις ἐν τῇ ὁδῷ τοῦτο εἶπεν· ἔθος γὰρ ἦν αὐτοῖς τοῦτο*. Ex his aliisque locis ut Plut. Demetr. 26, de exil. p. 604, D; Diod. 20, 110 ibique Wessel; (cf. Boeckh ad Pind. Olymp. IX, v. 102—106) hoc colligere licet, quotannis mense Anthisterione ineunte vere Proserpinae, Cereris filiae, sacra quaedam, quae minora mysteria dicebantur, fuisse celebrata, quibus ii, qui initiandi erant, ad maiora mysteria praepararentur. De horum autem mysteriorum solemnitatibus nihil usquam memoratur, quo festum illud magnum et notabile fuisse credamus. Quare non mirum, ubivis fere, si mysteria ut dies festi memorantur, abesse adiectivum *μεγάλα*. Aristophanes vero addito v. *μεγάλα* l. l. v. 846 et v. 1014 magis pompae solemnis magnitudinem et dierum

---

*) Quominus Catapl. 22 certo huc revocari possit, obstat dissensus recentissimorum editorum, nam Iacobitzius quum in minore editione vv. *ἐτελέσθης γάρ, ὦ Κύνισκε, τὰ Ἐλευσίνια δηλονότι* solum verbum *δηλονότι* eiecissit verbis *τὰ Ἐλευσίνια* uncis inclusis, postea in maiore editione etiam *τὰ Ἐλευσίνια* proscripsit, quamvis eiecta et uncinata verba quatuor optimorum codicum fide firmata sint. Utrumque revocavit Dindorfius. Neque immerito. Quamquam enim additum glossatorum vocabulum *δηλονότι* interpretamentum redolere videtur, et ne verbis *τὰ Ἐλευσίνια* quidem opus erat, tamen et ipse Lucianus frequenter usus est illa formula (cf. Hermot. 27; pro merc. cond. 19 al.), neque magis otiosa sunt hoc loco vv. *τὰ Ἐλευσίνια* quam ll. Demon. 11 *ταῖς Ἐλευσινίαις*. Atque ipsa graeci scholiastae interpretatio horum verborum scripturae antiquitatem confirmat.

festorum magnificentiam augere voluisse quam de minoribus mysteriis cogitasse putandus est. Quae quum ita sint, quis veri simile esse credat, Lucianum, qui h. l. mysteriis non utitur, nisi ut celebre quoddam festum nominet, more et ipsi et aliis scriptoribus insolito epitheton addidisse sive *ἄλλα* significatione v. *δεύτερα* accipienda, sive *μεγάλα* ex Struvii coniectura obtrudendum? At nec quidquam addidit, neque hoc Struvianum addere potuit, siquidem Panathenaea simpliciter adiunxit, quibus epitheton *μικρά* addi multo potius necesse futurum fuisse nunc demonstrare aggredior.

Panathenaea enim, peculiare illud Atheniensium festum solemne, simili modo atque mysteria Eleusinia et maiora et minora fuisse cum aliunde ut Isocrat. p. 236, 6; argum. orat. Demosth. in Midiam p. 510, tum ex Harpocrationis loco constat, ubi p. 228 dicit: *διττὰ Παναθήναια ἤγετο Ἀθήνησι, τὰ μὲν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν, τὰ δὲ διὰ πεντετηρίδος, ἅπερ καὶ μεγάλα ἐκαλοῦν.* Cf. Hermanni Gottesdienstl. Alterth. §. 54, not. 11. Neque minus certum est, quod etiam ex allato loco consequitur, maiora quinquennalia fuisse, quae quinto quoque anno et quidem tertio Olympiadum redibant et per quatuor dies anno Hecatombaeonis, i. e. mensis Iulii media aestate tanta certaminum et spectaculorum copia tantoque hominum concursu celebrabantur, ut ad laudem Olympiorum accederent. Vid. Luc. Anach. c. 9. cf. Krause encycl. Stuttg. V, p. 1110. Minora vero Panathenaea etsi minus celebria illis maioribus nec ipsa suis solemnitatibus, ludis pompisque destituta singulis annis per tres dies eiusdem mensis quo maiora ab Atheniensibus festorum avidissimis agebantur, neque est quod dubitemus, hunc morem usque ad seriora tempora romanorum imperatorum obtinuisse, quum vel ipsi Romani Romae quotannis duplex Minervae festum instituissent. Cf. Forcell. lexic. s. v. quinquatrus. Iam usum scriptorum graecorum in commemorandis Panathenaeis quod attinet, quum exceptis nonnullis locis ut Thuc. V, 47; VI, 56, Xen. Symp. I, 2. Demosth. p. cor. p. 265 extr.; Lysiae. p. 161, 37; 162, 3 nihil addi soleat, plerumque magna Panathenaea cogitanda sunt, ut Thuc. 1, 20 ubi quae ibi memoratur *πομπὴ Παναθηναϊκὴ* ad magna Panathenaea referendam esse evidentissime ex lib. VI, 56 elucet. Cf. Themist. III, p. 50 ed. Dind. Nec minore iure eodem trahere mihi videor Luc. Anach. 9. Atque etiam Nigrin. 14, ubi *ὁ ἀγὼν τῶν Παναθηναίων* describitur, de maioribus Panathenaeis cogitare malim, quod idem quin fecerit scholiastes ad Luc. DD. 20, 16, nullus dubito. Quodsi non solum ceterorum scriptorum, sed ipsius Luciani usus etiam hoc nostro loco ad maiora Panathenaea nos ducere videtur, tamen loci ipsius natura cogimur, ut annua Panathenaea i. e minora cogitemus. Nam quod praecessit, *ἐς νέωτα* quum significet, ***in annum venturum s. anno insequenti*** *); intra unius anni orbem inclusi tenemur, in quo festo quinquennali ut Panathenaeis maioribus locus non datur. Atque ipsa similium festorum consociatio suadet, ut non longe diversa eorum tempora cogitemus, id quod etiam iis quae sequuntur

*) Cf. Xen. Cyr. 7, 2, 13 et Theophr. hist. pl. 7, 12, ubi *αὐτοετές* oppositum est; Luc. Tim. 52; bis accus. 4 et Bacch. 7, ubi *πέρυσι* opponitur; Scholion ad Icaromen. 33, quo *ἐς νέωτα* explicatur *εἰς τὸ ἑξῆς, ἤτοι τὸ ἐπερχόμενον ἔτος*, de forma verbi cf. Buttm. Gram. ampl. I, p. 224.

confirmatur. Nam tum demum Olympiadem proponit Lycinus, postquam Hermotimus mysteriorum vel Panathenaeorum celebrationem anno praeterito redituram sibi sufficere negavit. Quamquam ne quid reliquisse videar, fortasse aliquis magna Panathenaea huic loco ita vindicare poterit, ut hoc colloquium eo tempore habitum ponat, ut intra anni spatium magna Panathenaea denuo celebranda exspectarentur. Quod qui serio affirmat, ei non habeo quod opponam, nisi hanc sententiam acutiorem videri, quam ut veri similis haberi possit. Quare si epitheton Lucianus addere voluisset, *μικρὰ* potius Panathenaeis quam *μεγάλα* mysteriis addere debuit.

Excussis igitur et explosis aliorum explicationibus coniecturisque nunc quid ipse medelae huic loco allaturus sim, aperiam. Quae ut per se lenissima est, quum nulli verbo vim faciat, ita paucissimis verbis cuivis probata foret, nisi usus quidam reconditior verbi *ἄλλος*, qui saepius interpretes et editores fugit et lusit, pluribus explicare non alienum putarem. Traiecta enim unica vocula *ἢ* et ante *τὰ ἄλλα* posita nihil difficultatis aut incommodi relinquitur et sensum huic loco aptissimum nanciscimur huncce: proximone anno coniiciebat in arcem te venturum, verbi caussa post mysteria vel praeter alia s. cetera post Panathenaea? Neque opus est, certam singulis neutris communem notionem supplere, quam qui desiderat, cogitatione addat: festa, solemnia, s. sacra, ut Graecorum animis notionem *παντέλεια* s. *ἑορταί* obversatam fuisse scimus. cf. C. Fr. Herm. l. l. §. 46, not. 11. De re vid. Luc. Nigr. 27, ubi *ἑορταί* et *πανηγύρεις* memorantur, a quibus aliquis auspicatur non mentiri et recte agere. Quodsi interpretationem verborum *τὰ ἄλλα Παναθήναια* a me propositam auctoritatibus defendere vellem, auctore gravissimo uterer viro summo God. Hermanno, qui et in censura Elmsleii Medeae ad v. 291 (opusc. III, 184.) et ad Soph. Philoct. v. 38. iisdem fere verbis ad explicandam vocem *ἄλλος* usus viam munivit permultos graecorum scriptorum locos ab aliis perperam intellectos aut corruptos recte explicandi et denuo corrigendi. Qua via si omnes editores et interpretes processissent, iam non de abundantia quadam vel elegantia loquerentur, aut negligerent restituere vocem saepissime a librariis oblitteratam, etiamsi singuli tantum boni codices illam servarint, quum multo verisimilius sit, antiquiores librarios quippe usum verbi ignorantes omisisse illam, quam ultro scriptoribus obtrusisse. Eorum autem, qui Hermanni vestigia secuti sunt, permultos locos et correxerunt et recte explicarunt in primis Fritzschius et Kruegerus, quorum alter in quaestt. Luc. p. 52—57 Luciani editoribus et interpretibus ad hanc rem illustrandam facem praetulit, alter et in adnotationibus ad Dionysium, Xenophontem, Thucydidem et in grammatica graeca §. 50, 4 A. 11. rariorem de quo quaerimus usum paucissimis ut assolet verbis explanavit. In horum triumvirum auctoritate fidenter acquiescerem, nisi exemplorum diversa genera nondum satis disposita viderem, simulque ad Luciani usum aliquid opellae meae conferre in animo haberem.

Longe plurima quidem exempla, quae optimi quique auctores inde ab Homero praebent, usu quem vocant epexegetico recte ita explicantur, ut notio, quae sequitur vocem *ἄλλος*, appositio quaedam vel explicatio verbi *ἄλλος* habeatur, quae quum ipsa

efficiat id quod voce ἄλλος opponitur tertiae vel praegressae vel, quod rarius fit, sequenti notioni, idem valet ac si quis dicat: alii vel ceteri, qui sunt id quod sequitur. Neque tamen notio, quam epexegeticam nominare liceat, ita tertiae illi opponitur, ut hae eidem generi subiiciantur, quae opinio omnium fere caussa perversarum explicationum est, sed tantum notio, quam tertiam modo diximus et pronomen ἄλλος sibi opponuntur et totum quoddam constituunt, quod quum non exstat nisi in cogitatione et ad tempus, quo illa coniuncta cogitantur, res diversissimas immo contrarias complecti potest. Cf. Buttm. Plat. diall. in indice s. v. ἄλλος; Pape in lexic. s. v. ἄλλος. Sed haec explicatio etsi ad plurimos, tamen non ad eos quadrat locos, quibus notio, quae sequitur vocem ἄλλος, non ipsa totum illud, quod opponitur, efficit, sed partem eius vel exemplum potius denotat eorum, quae opposita sunt notioni tertiae. Atque huiusmodi locis optime convenit Hermanni interpretatio: c e t e r a, n o m i n a t i m, cuius loco Kruegero placuit germanica interpretatio: Ausserdem, sensu non multum discrepante, quamquam huic classi exempla ab Hermanno explicata Eurip. Med. v. 291 et Soph. Phil. v. 38 (quem locum Ellendtius in lexic. Sophocl. I, p. 86. ex breviloquentia cuiusdam attractionis explicat dicens: non sunt alii pauni, sed praeter alia etiam panni) annumerare malim, quam quae Kruegerus uno excepto in Gram. l. l. attulit. Praeter nostrum locum huc revocari mihi posse videntur Luc. de consc. hist. 24; Xen. Anab. I, 5, 5; Xen. Cyrop. III, 2, 18; VI, 3, 11; VII, 3, 7, quibus locis Bornemannus, etsi hunc usum bene perspectum habet, inter utramque explicationem fluctuat, quod idem in permultis aliis Xenophontis locis accidisse Sturzio in lexic. Xenoph. p. 138 sqq. non est quod miremur. Etenim ante nostram aetatem vel doctissimi et de nostris litteris meritissimi viri ita hunc loquendi usum ignorarunt, ut illud verbum vel libris munitissimum nunc radicitus exstirparent, nunc coniecturis tentarent atque corrumperent. Quas labes quamvis permultas nostri temporis editores iam sustulerint, tamen satis multi loci adhuc restitutores suos exspectant. Atque ne in Luciano quidem, quem Fritzschii sagacitate et Iacobitzii sollertia aliis scriptoribus ab hac parte emendatiorem habemus, omnia nunc ita sana sunt, ut nihil reliqui fecerint. Sic, ut a luculento exemplo ordiar, Charon. 1. contra omnium codicum auctoritatem loco ἄλλον ex coniectura Brodaei a duumviris illis Solano et Hemsterhusio Luciani peritissimis comprobata vocem λάλον omnes recentiores editores receperunt, quod profecto non fecissent, si perspecta pronominis ἄλλος natura cogitassent, quam multo aptius Charon Mercurio exprobret, quod si alium quem, scilicet mortuum, inveniat (εἴτινα ἄλλον νεκρὸν εὕροις) cum eo confabuletur, quam si dixisset: si garrulam aliquam umbram inveniat. Garrulitatis enim notione, quae raro abest a verbo λάλος (cf. Steph. Thes.), hoc loco saltem minus opus est, quam Necyom. 18. Quod si reputaverit Iacobitzius, alias religiosissimus codicum cultor, minime dubito, quin hoc loco, qui etiam Fritzschium fugerat, genuinam scripturam Luciano sit restituturus, quod cum multis aliis locis tum de merc. cond. 23; bis accus. 2; de salt. 9; pisc. 14. iam fecit. Coniecturam vero, qua idem vir de Luciano meritissimus lup. trag. 29 et in minore et in maiore editione pro ἄλλον legendum censuerat λάλον, et propter codicum repugnantiam et propter sensus im-

portunitatem eodem modo retractabit, quo Kruegerus in altera editione Anabaseos 5, 4, 25. a coniectura Schaeferi pro ἄλλα δόρατα legentis ἄλλοι antea commendata abstinuit. Alio loco etsi aliae tamen non infirmiores rationes suadent, ut pronomen ἄλλος a Iacobitzio repulsum rursus recipiatur. Nam Phal. II, 8. non quidem codices sed editiones veteres omnes exhibent παρὰ τοῖς ἄλλοις omisso verbo Ἕλλησιν, quod tamen quum Solano necessarium videretur, Reitzius et Schmiederus simul cum v. ἄλλοις receperant, Lehmannus contra ut a codicum fide non satis firmatum aspernatus erat. Iacobitzius vero e tribus codicibus dedit Ἕλλησιν neglecto verbo ἄλλοις, quod a nemine adhuc impugnatum et editionum antiquissimarum auctoritate firmatum simul cum verbo Ἕλλησιν recipiendum erat. Nam haec verba coniuncta optimum habent explicatum et Luciano omnium venerum optimae graecitatis sectatori praecipue conveniunt. De simili variatione codicum in vocibus ἄλλος et Ἕλληνες, quam Schaeferus ad L. Bos. p. 578. confusionem appellat, vid. Schaef. ad Demosth. p. 123, 16. Duobus aliis locis, Dial. mort. 14, 3 et Gall. 21, licet unus tantum alterve codex vocem ἄλλος praebeat, pro ea, quam supra notavimus, librariorum vel negligentia vel inscitia veri simillimum habendum est, paucos illos libros veram auctoris scripturam servasse, atque utroque loco pronomen ἄλλος restituendum videtur. Quod idem fieri oportere arbitror Herm. 32, ubi ut loco πολλοῖς cum Vorstio et Gesnero legatur ἄλλοις, sententiarum ratio flagitat.

Sed ut iam eo unde deflexi revertar, nostro loco postquam optime consultum iri demonstravi, si τὰ ἄλλα cum verbo Παναθήναια coniungatur, nunc paucis de traiectione vocis ἢ mihi dicendum erit. Licet enim transpositio verborum praesertim proxime coniunctorum facillima medela habeatur, tamen parum probabilitatis habet, nisi etiam tutissima est. Quam ut tuear, argumentum et ab ipsa voce transponenda et a similibus traiectionibus ita petam, ut simul quodam modo elucescat, quo casu vel errore verborum ordo turbatus fuerit. Quantum in describenda voce ἢ librarii peccarint omittendo, interpolando, confundendo, mutando, satis constat et exempla cuiusque generis sunt ubivis obvia. Cf. Schaef. melet. p. 11, 45, 107; ad Dionys. 207, 320; appar. ad Demosth. I, 302; III, 339, IV. 139, V, 5; Fritzsch. quaestt. Luc. p. 89 sqq.; Poppo ad Thuc. I, 33; Kuehner. ad Xen. Mem. IV, 7, 7; Iacobitz ad Catapl. p. 166; Iacobitz Luc. ed. mai. ad Herm. 30, 85; de luct. 13; Tox. 2, 23, 35; Imagg. 20; Rhet. praec. 20. Hanc igitur voculam, quae tot iniuriis obnoxia fuit, etiam loco suo interdum motam esse, vel per se credibile est, etiamsi exempla traiectionis non exstent. Aliorum scriptorum exempla praebet Herm. ad Elmsl. Eur. Med. ad v. 820, p. 223; ex Luciano autem quum transpositae vocis ἢ exemplum nunc non habeam, simillima cognati verbi traiectione uti liceat. Prom. I, 6. ante Lehmannum vitiose legebatur: εἴγε ὁ μὲν οἴκοι καὶ καθ' ἑαυτὸν νὴ Δία ἐν τοῖς περιπάτοις μετ' ὀλίγων τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. Transposita particula καὶ post καθ' ἑαυτόν Lehmannus gravi vitio hunc locum liberavit et iure Iacobitzius felicem hanc coniecturam in textum recepit. Quo exemplo, cui Herm. 17. accedit, nam ibi καὶ ante τῶν κρειττόνων transponendum est, utcunque mederi illi desperato loco voles, eo magis tutari traiectionem vocis ἢ licebit, quoniam particulas καὶ et ἢ cum alibi

tum apud Lucianum a librariis saepe permutatas esse constat. Cf. Luc. Tox. 2, ubi loco vulgatae lectionis ἤ ex Iacobsii coniectura nunc tribus codicibus confirmata Iacobus et Iacobitzius particulam *καί* excudi iusserunt. Iam si quis ex me quaerat, qui factum putem, ut perversus nostri loci verborum ordo omnes codices pervaserit, ei respondere in promptu est, unum alterumve librarium, quem omnes deinceps secuti sunt, non tam oscitantia et negligentia quam errore et ignoratione reconditioris illius pronominis *ἄλλος* usus adductum esse, ut sedem verbi ἤ paullum mutaret et loco sibi forsitan aptiori poneret. Sed utut factum est, vitium adest et cum facili tum efficaci eius tollendi remedio me usum esse confido. Si autem aliquis me audacior *τὰ ἄλλα* post *Παναθήναια* transponere et particulam ἤ ex coniectura addere malit, ut hic ordo exsistat: *οἷον μετὰ τὰ μυστήρια ἢ Παναθήναια ἢ τὰ ἄλλα*, vulgariori quidem structura procedentem orationem habebit, sed ut taceam, insolentiorem illam Luciano digniorem mihi videri, medicina quae adhibetur quum vehementior sit minus probabilis habenda est. Audacissimus vero foret, qui *τὰ ἄλλα* aut *τὰ ἄλλα ἢ Παναθήναια* glossema haberet et ut pannum assutum resecare vellet. Quam audaciam si aliter defendere non possit, nisi ut salvo sensu hac verba abesse posse dicat, profecto nullum cautum et considerantem virum in partem suam trahet. Sed ut meam a vi remotissimam coniecturam ab omni parte muniam, una adhuc dubitatio a me eximenda est, si quis ne traiectione quidem a me proposita opus esse credat, quum optimos scriptores pronomini *ἄλλος* saepe sedem a nostro sensu abhorrentem dedisse constet. Vid. Bornem. ad Xen. Cyr. VI, 2, 12; Bernh. Synt. p. 459 sqq. et quos ibi laudat; Krueg. Gram. §. 51, 10 A. 10. At longe dispar ratio est nostri loci et exemplorum ibi allatorum. Ubicunque enim *ἄλλος* traiectum invenimus, sequitur relativum sive nomen sive adverbium, cuius flexibilis natura cum alias attractiones aut potius assimilationes quas vocant admittat, tum hoc patitur, ut notio ei consociata anteponatur, quo eius vis augeatur aut saltem magis in aures et oculos incurrat. Neque alia caussa est, cur pronomen *ἄλλος*, ubi cum coniunctione *εἰ* et pronomine indefinito sive *τις* sive alio adverbio coniunctum est, priore loco ponatur, nam etiam particulam *εἰ* vim relativam habere neque multum differre *εἴ τις* et *ὅστις* constat. Cf. Schaef. ad Demosth. Lept. p. 487, 23. Quodsi his finibus usus traiiciendi pronominis *ἄλλος* continetur, in hoc verbo traiectionis caussam quaerendam non esse manifestum est; quam quominus repetas ex particula ἤ, etiam magis obstat diversa ratio locorum, quibus hanc vocem traiectam esse interpretes observarunt. Traiectio enim in eiusmodi locis aut ex oratione commotiori et figurata, aut ex constructionis anacoluthia quadam orta est (Cf. Plat. apol. p. 28, E, Thuc. 6, 18, 1; 6, 24, 1; 8, 39, 2; 8, 46, 1; Xen. Cyr. 1, 6, 22; 8, 5, 25; Demosth. de Rhod. lib. p. 179, 18.); quod utrumque cum a nostro loco alienissimum sit, nihil reliquum est, nisi ut ἤ sede sua ante *τὰ ἄλλα* reponatur, ex qua librariorum culpa illud exturbatum esse si non certum, at veri simillimum habendum est. Sed antequam finem faciam huic fortasse copiosiori disputationi, hoc unum addere liceat, neglectam repetitionem praepositionis *μετά* post coniunctionem disiunctivam ἤ tam raram quidem nonnullis visam esse, ut hic illic praepositionem supplendam adeo in tex-

tam recipere voluerint, sed satis multis et idoneis exemplis confirmari et illustrari. Exempla non repetitae praepositionis post disiunctivam ἤ habes Thuc. 5, 111, 3; 7, 47, 3; Demosth. Phil. III, p. 127, 8; Plut. Sulla c. 12; ex Isocrate aliud suppeditat. Krueg. Gram. §. 68, 9. Qui alia exempla praepositionum defectus post coniunctiones adversativas et coniunctivas videre cupit, adeat Kruegerum l. l. et Schaef. appar. Dem. I, 597 et V, 569.

CAPUT II.

Lycinus initio c. 7 ex Hermotimo quaerit: *Τὰ δὲ δὴ ἄνω ὅτι εὐδαίμονα καὶ τοιαῦτα, ὡς πάντα χρῆν ὑπομεῖναι δι' αὐτά, πόθεν ἔχεις εἰδέναι*; quorum sensum Gesnerus expressit: *Supera autem illa beata esse ac talia, propter quae sustinere omnia consultum sit, unde potes scire?* Atque omnia hic plana esse quis non credat? Attamen mihi primum attente hunc locum legenti suspicio corruptelae suborta est, quam accuratior perquisitio et de formis verbi *χρῆναι* et de Luciani aliorumque scriptorum usu coniunctionis consecutivae *ὡς* ita auxit, ut Lucianum hoc loco non *χρῆν*, sed *χρῆναι* scripsisse mihi certum sit. Nimirum forma *χρῆν* nihil aliud esse potest quam imperfectum, atqui inperfectum ab hoc loco, qui infinitivum postulat, alienum est; ergo loco *χρῆν* restituenda est attica infinitivi forma *χρῆναι*, quae qua ratione corrupta sit, cum ex similibus corruptelis, tum ex hoc ipso loco colligi potest. Utrum *χρῆν* proprie substantivum fuerit, quod ut Goettlingius ad Theos. p. 218 docuit (cf. Matth. Gram. I, p. 497) naturam imperfecti acceperit, an forma infinitivi, quae postea pro imperfecto usurpari coepta sit, quod placuit Buttmanno (Gram. ampl. I, p. 257 sqq.) nunc mitto quaerere; qualis eius usus fuerit, nostra refert. Atque primum hoc constat testimoniis Eusthath. ad Od. 10. p. 1647, 36, et ad Il. 9, p. 731, 54 et Thomae mag. p. 920, quibus adde schol. Eur. Hec. v. 528 ed. Herm., *χρῆν* antiquitus a poetis pro infinitivo fuisse adhibitum, cuius usus duo certa exempla apud Euripidem exstant Hec. 258 et Herc. fur. 828; nec minus iisdem testibus certum est, apud prosarios scriptores usitatam infinitivi formam *χρῆναι* fuisse, quum *χρῆν* pro imperfecto unice usurparetur, cui postea altera apud Atticos rarior forma *ἐχρῆν* accessit. Cf. Elmsl. Eur. Heracl. 640; Kuehner ad Xen. Mem. I, 2, 17. Neque vero hoc praeceptum veterum grammaticorum et Atticistarum ad infinitivum verbi compositi *ἀπόχρη* pertinet, in cuius infinitivi forma usus contrarius evaluit, quum etsi refragantibus singulis codicibus ubivis auctoritate optimorum et plurimorum codicum forma infinitivi *ἀποχρῆν* firmata et iam restituta aut adhuc restituenda sit. Vid. Luc. pro merc. cond. 5, ubi Aldina II. habet *ἀποχρῆναι*, sed Herm. 24 recte legitur *ἀποχρῆν* sine variatione. Cf. Schaef. ad Dionys. p. 284 et appar. ad Demosth. I, 346, 371; Ellendt ad Arr. II, p. 39 sq., qui hoc nostro loco *χρῆν* pro *χρῆναι* positum credit. Quodsi nemini credibile erit, Lucianum, qui Herm. 25 multisque aliis locis genuina forma *χρῆναι* usus est, hoc loco orationem

suam vere Atticam verbo poetico et obsoleto contaminasse, nunc mihi demonstrandum est, imperfectum χρῆν aliis ex caussis ab hoc loco abhorrere, neque tamen propterea, quod tempus praesens ex nostro sensu et usu loquendi huic loco convenientior videtur. Notum est enim, Graecos non solum imperfectis χρῆν sive ἐχρῆν, ἔδει, προςῆκε aliis, sed et ἦν ἄρα, ἔμελλον ἄρα et similibus usos esse, ubi nos praesenti uti solemus. Cf. Fischer ad Plat. apol. 1, Zeune ad Vig. p. 214; Matth. p. 958; Bernh. Synt. p. 373 sq., Krueg. Gram. §. 53, 2, A 7.

Sed ut locum, de quo quaerimus, omnino infinitivum flagitare probem, non aeque facilis opera est. Nam neque Luciani neque aliorum scriptorum usus in construendis enuntiatis consecutivis ita exploratus est, ut satis sit ad unum alterumque lexicographum, grammaticum aut interpretem provocare. Investigatis igitur et examinatis Luciani et multorum aliorum scriptorum exemplis, quotquot reperiendi mihi copia fuit, hoc mihi persuasi, usum temporis finiti cum particula ὡς, ubi pro ωςτε praegresso demonstrativo positum habendum est, nullo exemplo Luciani nec perquam simili cuiusquam prosarii scriptoris defendi posse. Exempla quod attinet, primum tenendum est, huc revocari non posse ea, quibus ὡς vel infinitivo vel tempore finito sequente eodem iure particula finalis quam consecutiva aut utrumque haberi potest. Cf. Iacobitz Char. 9 ed. min.; Krueg. Xen. Anab. 4, 3, 29 ed. altera. Neque magis nos attinent ea, in quibus ὥςτε vel ὡς, etiamsi praecesserit οὕτως aut simile quid, tam libera structura sequente verbo finito cum antecedenti enuntiato coniunctum potius quam constructum est, ut ad anacoluthiam accedat. Cf. Herm. ad Vig. p. 852, 900. E re nostra non sunt exempla, nisi in quibus enuntiatum suspensum cum particula ὥςτε sive ὡς cum praegresso pronomine demonstrativo tam arcte et necessario cohaeret, ut salvo sensu abesse nequeat. Iam primum quod poetas et quidem tragicos attinet, quos prae ceteris scriptoribus lexicographi et grammatici ὡς pro ὥςτε et quidem cum verbo finito usos dictitant, ex Aeschylo Wellauerus quindecim locos attulit, in quibus ὡς cum infinitivo pro ὥςτε habendum sit, quatuor autem locorum, quibus ὡς pro ὥςτε cum tempore finito positum putavit, vix duos huc traxerim, quum uno tantum Pers. v. 716 pronomen demonstrativum revera antecesserit, altero Pers. v. 711 liberiore structura ὡς cum indicativo praesentis sequatur aliud enuntiatum consecutivum. Nec plura huius generis exempla suppeditat Sophocles, apud quem Ellendtius bis tantum ὡς pro ὥςτε dictum cum verbo finito se repperisse in lexic. Sophocl. testatur. Vid. Trach. 445, 587. In Aiace. v. 98 nunc Hermannus et Lobeckius ed. II. ὥςτ' pro ὡς restituerunt. Usitatioris vero constructionis particulae ὡς pro ὥςτε cum infinitivo idem novem affert exempla. Euripidis nullum mihi exemplum innotuit, ubi ὡς pro ὥςτε cum tempore finito constructum sit. Verum ὥςτε quatuor locis tam antecendente quam suppresso pronomine demonstrativo cum tempore finito loco infinitivi coniunctum occurrit. Vid. Phoen. 1629; Orest. 373 (cf. Lobeck ad Soph. Aiac. v. 98); Med. 365, 556 (cf. Schaefer ad Plut. vit. V, p. 248). Totidem fere exempla eius usus, quem quaerimus, apud unum Herodotum habes, in quibus etsi non ubique arctissimo vinculo coniuncta praegresso pronomine οὕτως sequitur particula ὡς cum indicativo. Vid. I,

163; II, 135; VI, 83. Cf. Schweighaeus. lexic. Herod. s. v. ὡς. Thucydides contra non solum ab usu particulae ὡς pro ὥςτε cum tempore finito abstinuit, sed vix unus alterve locus reperitur, ubi praegresso demonstrativo ὥςτε sequatur cum verbo finito. Vid. Thuc. 5, 14, 3 ibique Kruegerum, quem fugit alter locus 3, 104, 2. Atque Platonis unus tantum reliquus est locus Phaedr. p. 257, E, ubi ὥςτε praegresso demonstrativo οὕτως indicativum secum habet; nam qui loci antea ab Heindorfio aliisque afferebantur, nunc rectius explicati huc non pertinent. Cf. Ast. lexic. Plat., Stallb. ad Crit. p. 45, D et Phaed. p. 84, E. Omnium vero aureae aetatis scriptorum frequentissimus est Xenophontis in nostra re usus, isque proxime ad Luciani consuetudinem accedit. Iam primum quod usum particulae ὡς pro ὥςτε praegresso vel etsi non praegresso supplendo tamen pronomine demonstrativo sequente infinitivo attinet, iis locis exclusis quibus ὡς cum infinitivo vel finalis est, vel pro ὅτι accipi potest, ex Anabasi haec exempla reliqua sunt: II, 3, 10; III, 5, 7; V, 6, 12, e Cyropaedia huc pertinent II, 1, 23; VIII, 7, 27; VIII, 4, 35; VIII, 5, 1; VIII, 8, 11. Neque multo minor est numerus locorum, quibus ὥςτε vel praegresso vel supplendo pronomine demonstrativo cum tempore finito, tam indicativo quum optativo coniunctum reperitur. Vid. Anab. III, 4, 47; V, 6, 20; V, 9, 31; quo loco vulgata habet ὡς. Memor. II, 2, 3. Cyrop. I, 1, 4; I, 4, 15; II, 2, 10 qui locus eo insignis, quod in duorum parium membrorum priore ὥςτε cum infinitivo, in altero cum indicativo praesentis coniunctum est. Cf. Anab. II, 3, 17. Denique exempla, in quibus ὡς pro ὥςτε cum tempore finito iunctum est, etsi non multa sunt, docent tamen Xenophontem longius processisse quam quemquam scriptorem prosarium. Sic Symp. 9, 3 post τοιοῦτον sequitur ὡς πᾶς ἂν - ἔγνω, quum idem scriptor Anab. V, 9, 31 praegresso οὕτως dixerit ὥςτε (vulgata habet ὡς) καὶ ἰδίωτην ἂν γνῶναι. Alterum exemplum est Anab. VII, 6, 23, ubi ὡς cum imperfecto et ἂν legitur; utrum tamen ὡς finale an consecutivum sit, dignosci nequit. His accedunt tres loci a Kruegero Gram. §. 65, 4 A. 4. fonte non indicato ex Xenophonte allati, quibus praegresso demonstrativo οὕτως particula ὡς cum indicativo praesentis, cum imperfecto et ἂν et cum optativo et ἂν coniuncta est. Atque hic numerus augetur, si duo similia exempla addere licet, in quibus antecedente comparativo particulas ἢ ὡς loco usitatioris infinitivi, cui soli locum esse grammatici docent, tempus finitum sequitur. Vid. Cyr. VIII, 1, 1, ubi post comparativum sequitur ἢ ὡς ἐχρῆν δηλῶσαι, qui locus, nisi comparativus praecessisset, idoneus videri posset, quo noster locus firmaretur. Neque longe dispar est Anab. I, 5, 8, ubi comparativum sequitur ἢ ὡς ἂν ᾤετο. Iam si oratores graecos pervestigamus, ex Demosthene quatuor tantum certa exempla afferuntur, ubi praegresso demonstrativo sequitur ὥςτε cum indicativo. Vid. Demosth. Ol. II, p. 25, 19; pro Cor. p. 236, 19 et p. 377, 11, quibus nunc restitutus accedit locus p. 376, 7. Cf. Schaef. app. ad Demosth. II, p. 47, qui Demosth. p. 376, 7 pro vulgata ὥςτε βούλεται ex codicibus dedit ὥςτε βούλεσθαι. cf. appar. II, p. 531. Aeschinis unum locum affert Schaef. l. l. II, p. 47 ex oratione c Ctes. p. 610, 10, ubi demonstrativum sequitur ὥςτε ἀπόχρῃ. Sex locos Isocratis et duos Lysiae praebet Winer. Gram. Novi test. §. 42, A. 1; atque idem grammaticus duos locos e sacris litteris at-

tulit, quibus ὡς praegresso demonstrativo cum indicativo coniunctum videmus. Vid. Ioan. 3, 16; Paul. ad Gal. 2, 13. Posteriorum vero scriptorum, quibus etiam Lucianus quamquam omnium Ἀττικώτατος adnumerandus est, Plutarchus et Arrianus ita iam ab interpretibus excussi sunt, ut qualis eorum in nostra re usus sit, cognitum habeamus. Atque Plutarchum octo locis particula ὡς pro ὥςτε cum infinitivo usum esse confirmat Sintenis ad Plut. Them. p. 166 sq. citans Fab. Max. 17, Camill. 35, Caes. 5; Marcell. 13; Crass. 16, Alex. 2; Demetr. 32, Them. l. l. p. 489, quibus ut rarioris usus exempla, in quibus nec demonstrativum nec simile vocabulum praecesserit, addidit Pericl. 7, 26, Othon. 4; Camill. 23, quem locum idem vir doctus in editione maiori retractavit restituta particula ὥςτε pro vulgata ὡς. Constructionis vero particulae ὥςτε cum verbo finito, quam etsi Schaeferus ad Plut. vitt. tom. V, p. 248 tam frequentem habet, ut viros doctos ad eam offendisse miretur, tamen haec quatuor tantum affert exempla: Plut. vitt. p. 122, 14; 144, 3; 180, 3; 210, 14. Neque aliter se habet usus Arriani, apud quem Ellendtius ad Arr. exp. Alex. tom. II, p. 21 octo locos se invenisse testatur, ubi particula ὡς pro ὥςτε cum infinitivo consequentiam significet; quae vero exempla attulit, quibus ὡς cum optativo coniunctum est, huc revocari non possunt, quum in omnibus facile finalem particulam ὡς cognoscas. Itaque neque Arriani neque Plutarchi ullum adhuc habemus exemplum, quo confirmetur, quod vulgo dicunt, particulam ὡς apud posteriores saepissime pro ὥςτε et quidem cum tempore finito coniunctum inveniri. Ceterorum vero posterioris aetatis scriptorum, ut Dionis Cassii, Diogenis Laertii, Diodori Siculi, vix singuli loci allati sunt, ubi ὡς pro ὥςτε cum infinitivo aut ὥςτε cum tempore finito coniunctum est, nullus autem locus adhuc innotuit, ubi particula ὡς cum tempore finito pro ὥςτε sequitur praegressum demonstrativum.

Recensitis igitur ad constructionem enuntiatorum consecutivorum, quantum interpretum ope fieri potuit, ceteris scriptoribus nunc *Luciani* consuetudinem adhibendi et construendi particulas ὥςτε et ὡς in enuntiatis consecutivis examinaturus hoc primum pro certo affirmare possum, illum frequentius quam omnes alios, quos adhuc perlustravimus, scriptores particulum ὡς pro ὥςτε cum infinitivo ad consequentiam significandam usurpasse; cuius rei hoc indicio esse potest, quod unus Hermotimus tredecim exempla praebet. Vid. Hermot. 5, 17, 18, 27, 33 ubi est τοιαῦτα εἶναι, ὡς ἀνατρέπεθαι ῥαδίως, 38, 48 bis, 62, 64 bis, 67, 78; quibus si adduntur exempla ex Timone, 2, 3, 13, 20, 29; ex Anach. 17, 30, 33, 35; ex Demonacte 6, 10, 23; ex Charid. 9, 21, 23; ex Gallo 3, 6; ex Iove trag. 28; ex D. D. 16, 1; ex Apolog. 11; coniccturam facere licebit de aliis Luciani scriptis nondum hac de re excussis. Iam exempla si quaerimus, in quibus ὥςτε cum tempore finito coniunctum est in arctissima enuntiatorum coniunctione, exclusis iis, quae alio quoque modo explicari possunt, totidem fere reliqua sunt, quot apud Xenophontem vidimus, ita comparata, ut in iis peculiarem et abhorrentem a communi usu constructionem agnoscere debeamus; cuius caussa nunc usus verbi auxiliaris, nunc interpositio plurium attributorum vel enuntiatorum suspensorum fuisse videtur. Vid. Dial. D. 2, 1; 15, 2; 16, 2; 22, 3. Gall. 3; 18. Piscat. 29. Tim. 26 qui locus etiam hoc notabilis est, quod indicativus aoristi cum ὥςτε post demonstrativum οὕτως sequitur,

quum in antecedenti perquam simili enuntiato consecutivo infinitivus praecesserit. Circumspicientibus vero nobis exempla, in quibus particula ὡς cum tempore finito pro ὥςτε posita est, magnopere cavendum est, ne varietate significationum vocis ὡς decepti locis huc non pertinentibus aut parum congruentibus abutamur. Sic imprimis fallacem speciem enuntiatorum consecutivorum habent ea, in quibus ὡς cum tempore finito coniunctum significat *quemadmodum* et ita prope accedit ad naturam particularum causalium, ut verti possit: *nam*, germanice: wie denn, wie ja, quam significationem illustrarunt Herm. ad Soph. Aiac. v. 904; Krueg. gram. §. 65, 8, A. 1; Krueg. ad Xen. Anab. V, 8, 10 edit. II. Cf. Astii lexic. Plat. II, p. 585, ubi decem huius generis exempla Platonis citantur. Atque Lucianum etiam hac significatione frequentius quam alios scriptores particula ὡς usum esse, confirmant satis multi loci ex nonnullis scriptis depromti: Hermot. 39, 42, 69; Anach. 5, 36, 39; Apolog. 9, 30, 33; Nigrin. 8, 10; Gall. 31; Tim. 27. Fallunt praeterea multi loci, quibus particula ὡς cum optativo coniuncta tam finalis quam consecutiva aut utrumque haberi potest; cuius modi loci eo plures occurrunt, quum Lucianum singulari studio optativo in enuntiatis finalibus loco coniunctivi usum esse constet. Cf. Schoen. ad Luc. Anach. 2. Rost. Gram. §. 122, 9. A. 7. His igitur et similibus exemplis exclusis duos tantum locos aliquamdiu nostro ita similes esse putabam, ut alter alterum tutari posset; quorum unus est Hermot. 83, ubi ex adiectivo ἱκανός pendet enuntiatum cum optativo et particula ὡς coniunctum. Sed quamvis haec constructio rara sit, quum ἱκανός cum infinitivo vel additis vel omissis particulis ὥςτε et ὡς coniungi soleat, tamen duo loci novi Testamenti Matth. 8, 8 et Luc. 7, 6, ubi post ἱκανός sequitur particula ἵνα et coniunctivus, argumento esse possunt, etiam hoc Hermotimi loco particulam ὡς finalem habendam esse. Alter locus Tim. 13 init. nostro ut ovum ovo similis videtur, quum enuntiatum suspensum incipiens a verbis ὡς χρῆν ita cum antecedente sententia cohaereat, ut particulam ὡς consecutivam esse facile adducaris ut credas, tamen recte intellectus non magis huc pertinet quam Hermot. 30, ubi ὥςτε οὐκ ἐχρῆν nihil aliud est, nisi *itaque non oportebat.* Pendent enim ibi (Tim. 13) verba ὡς χρῆν, id quod Menkius ad Tim. 13 recte vidit, ita ex praegresso verbo πεπαιδάγωκεν, ut ὡς pro ὅτι positum sit habendum. Quem usum etsi non habeo simile exemplum quo defendam, tamen non est dubium, quin παιδαγωγεῖν, cuius significatio apud posteriores ad v. διδάσκειν proxime accessit, (Vid. Herm. 82, Salt. 72, Pisc. 45) eodem modo, quo vv. διδάσκειν et μανθάνειν tam cum infinitivo (Vid. Somn. 2, Herm. 16, Dial. Mort. 1, 2) quam cum tempore finito et particulis ὅτι sive ὡς coniuncta inveniuntur, construi potuerit. Ita Luciani nullus iam reliquus est locus, quo imperfectum χρῆν hoc nostro loco defendi possit. Sed ne aliorum quidem scriptorum ullum exemplum perquam simile huc revocari posse mihi videtur. Nullo enim locorum, quos supra congessi, tam arcto vinculo enuntiatum consecutivum cum antecedente pronomine coniunctum est, quam nostro, ubi ex eo ipso, quod sequitur, notio illa efficitur, quam pronomen demonstrat. Plerisque aliis pronomen demonstrativum, etsi sententia ex eo suspensa exspectatur, tamen uni alterive notioni ita adnexa est, ut etiam liberiori structurae cum tempore finito locus sit, quod interdum

addita particula ὥςτε, rarissime autem particula ὡς eius vicem tenente a quibusdam scriptoribus factum supra vidimus. Quominus autem Xenophontis locis supra allatis, ubi post comparativum sequitur imperfectum cum particula ὡς, ad nostrum locum firmandum utamur, prohibet comparativus, cuius natura illam laxiorem structuram passa videtur. Quae quum ita sint, Lucianum, si quid video, nostro loco imperfecto non usum esse, mihi certum est et erit, donec plures similes loci mihi opponantur. Quin adeo verbum finitum ab hoc nostro loco abhorrere arbitror, ut si quis, quae lenior medela videri possit, pro ὡς legere malit ὥςτε, in eius partem non discedam, quum nullum nec Luciani nec Xenophontis exemplum, ubi ὥςτε cum tempore finito constructum est, ex omni parte nostro simile habendum sit. Sed ne multo violentior quidem mutatio vocis χρῆν in χρῆναι quam verbi ὡς in ὥςτε videri potest, quum credibile sit, librarium quendam similitudine sequentis verbi eiusdem terminationis, ἀναμεῖναι, quae multorum vitiorum caussa fuit, (Vid. Schaef. Greg. Cor. p. 418.) deceptum esse, ut omitteret syllabam αι in verbo χρῆναι, quae compendio scribi solita quoties neglecta aut commutata sit, Schaeferus l. l. p. 753 sqq. pluribus exemplis docuit. Huc accedit scripturae variatio in verbis χρῆν, ἐχρῆν, χρή, χρῆναι cum compositis, cuius exempla alia, quam quae supra attuli praebent Hemsterh. ad Aristoph. Plut. v. 607, 1195 et Schaef. ad Greg. Cor. p. 58. Quodsi his exemplis nondum cuivis satisfactum sit, ex ipso Hermotimo duo similia adiungam, in quibus codices variant in describendis infinitivis. Vid. Hermot. 19, 28 ibique Iacobitz. ed. mai. Neque prorsus ab re alienum duco ad finem leviori argumento uti, quo meam corruptelae in verbo χρῆν latentis suspicionem nonnihil auctam esse fateor. In permultis enim Luciani scriptis, quae hoc consilio pervolvi, praeter nostrum et Timonis locum l. c. 13 ubivis sine ulla scripturae variatione legitur ἐχρῆν, quam formam quum quinquies in ipso Hermotimo inveniamus, mirandum profecto foret, uno tantum loco, quem sanare studuimus, alteram imperfecti formam a librariis servatam esse, nisi χρῆν ex χρῆναι corruptum esse crederemus. Cf. Hermot. 12, 27, 30, 73 bis; Pseudol. 14; Gall. 18; bis accus. 21.

CAPUT III.

Neglecto Hermotimi capitum ordine nunc aggrediar locum cap. 73, ubi sicut modo infinitivo oblitterato restituendo medelam afferre conatus eum, ita nunc infinitivum variis coniecturis sollicitatum et a nonnullis foras eiectum rectiore explicatione et inserta particula ὡς conservare et confirmare studebo.

Cap. 73 init. Lycinus ostensurus, Hermotimum philosophiae studiis summum bonum assequi cupientem nihil nisi somnia et fabulas sectari, a poetarum figmentis ad mythographorum narrationes transit dicens:

Καὶ σὺ δὴ μυθοποιοῦ τινος ἀκούσας, ὡς ἔστι τις γυνὴ ὑπερφυὴς τὸ κάλλος, ὑπὲρ τὰς Χάριτας αὐτὰς ἢ τὴν Οὐρανίαν εἶναι, μὴ πρότερον ἐξετάσας εἰ ἀληθῆ λέγει καὶ εἰ

ἔστι που τῆς γῆς ἡ ἄνθρωπος αὕτη, ἤρας εὐθύς, ὥςπερ φασὶ τὴν Μήδειαν ἐξ ὀνείρατος ἐρασθῆναι τοῦ Ἰάσονος.

Ita locum Iacobitzius ex codicibus optimis exhibuit et religiose servavit infinitivum εἶναι, quamvis ipse non minus quam ceteri editores et interpretes eo ita sit offensus, ut eum delendum censeret; quod consilium vellem ne Geistius statim secutus esset. Cautius ceteri editores etsi alii aliter explicantes et coniectantes scripturam omnibus fere codicibus traditam excepto Dindorfio, qui suam coniecturam in textum recepit, intactam reliquerunt. Verum loci sensum ut qui maxime expressit Gesnerus vertens: *Et tu sane cum ex fabulatore quodam audisses, mulierem esse, quae pulchritudine naturam supergressa, vel Gratias ipsas aut coelestem illam Venerem vincat, non explorato prius, utrum vera dicat, et sitne terrarum alicubi ista mulier, statim amare eam coepisti, ut Medeam aiunt ex insomnio amore Iasonis correptam.* Sed quo referatur infinitivus εἶναι quum illius non esset explicare, alii consulendi sunt. Et quidem praeter Lehmannum εἶναι ex v. ἀκούσας pendere posse putantem omnes ceteri aut εἶναι mutare aut exterminare voluerunt. Nam a codicibus nihil auxilii petendum, siquidem lectio οἶμαι, quam Longolii excerpta praebent, quum ab hoc loco alienissima sit, confirmat tantum, εἶναι vel simile quid ab oscitanti librario in οἶμαι esse mutatum. Coniectura vero Marcilii pro εἶναι legentis ἐκείνην iam a Solano iure repudiata est; sed ne Solani quidem coniectura καὶ pro εἶναι coniectantis adhuc cuiusquam assensum tulit et quam parum huic loco conveniat, mox apparebit. Quod autem Dindorfius coniecit et statim in textum recepit, pro εἶναι legens εἰ καὶ et participium ἐξετάσας in indicativum ἐξήτασας mutans, hoc vel propterea minus commendationis habet, quod ita enuntiatum concessivum oboritur, quod ut ex Graecorum loquendi usu cum praeterito ἤρας coniungi possit, valde metuo (Cf. Herm. ad Vig. p. 832; Krueg. Gram. §. 65, 5, A. 15). Magis arrideret, quod Lehmanno placuit pro εἶναι legenti οὖσα, quum ab una parte revera satisfaceret sententiae rationi, quae in altera appositione verbum sive nomen antecedenti ὑπερφυής respondens flagitat, sed ab altera parte desiderium particulae coniunctivae relinquit, quae nisi addatur, oratio Luciano digna haberi nequit. Indulsisse autem sibi Lucianum, ut v. εἶναι mutata subito structura ex v. ἀκούσας suspensum fecerit, quod eidem Lehmanno visum, nemini profecto, qui Lucianum norit, credibile erit. Exstirpare vero v. εἶναι ut facillimum ita maxime dubium est. Quod qui suaserunt aut fecerunt, ante omnia quo casu aut errore v. εἶναι textui intrusum fuisse videretur, demonstrare debuerunt. Verumenimvero infinitivus tantum abest ut eiici debeat, ut si abesset, vel ipse vel simile quid, ex quo ὑπὲρ τὰς Χάριτας κ. τ. λ. penderet, requireretur. Etenim ut adiectivum ὑπερφυής hoc loco non praedicatum est, sed appositio praedicati, quod est verbum ἔστι, sic verba ὑπὲρ τὰς Χάριτας κ. τ. λ., si quidem alteram appositionem continent, neque ex verbo ἔστι, neque ex adiectivo ὑπερφυής pendere possunt. Itaque aut habeant oportet, unde pendeant, aut abesse debent. Cf. de merc. cond. 29, ubi simili modo dictum est: ἢν - σὺ μὴ παντελῶς πόρρω Ἀφροδίτης καὶ Χαρίτων ᾖς. cf. Plutarch. Arist. I, 65 ibique Wyttenb. Pendent autem ex infinitivo εἶναι, quo recte intellecto omnes dubitationes mihi tolli videntur.

Quam longe igitur absim ab opinione, infinitivum *εἶναι* otiose aut abundanter positum esse, iam non opus est ut pluribus explicem et sufficiet remittere ad exempla a viris doctissimis congesta et illustrata, quae si cum hoc nostro loco comparaveris, ne unum quidem huic nostro admodum simile invenies. Cf. Herm. ad Vig. p. 744, 750 sqq., 888; Lob. ad Phryn. p. 273, 275; Matth. p. 1051; Bernh. Synt. p. 361; Krueg. §. 55, 1, A. 1. Neque vero infinitivus *εἶναι* potest esse ex genere eorum, qui nullo ipsi vinculo coniuncti enuntiatis inseri solent tam addita quam omissa particula ὡς, quorumque sensum modo adverbio *quatenus*, modo coniunctione finali *ut* assequimur. Quod utrumque quum ab hoc nostro loco alienum sit, unde infinitivus pendeat, quaerendum erit. Quod si adiectivi ὑπερφυής eadem esset significatio atque eorum, quae infinitivus sequi potest, (Vid. Bernh. p. 262; Krueg. Gram. §. 55, 3, A. 3, 7) omnibus difficultatibus subito liberaremur. Sed quum adiectivum ὑπερφυής infinitivum ex se pendentem prorsus respuat, nihil reliquum est, nisi ut ad laxiorem infinitivi consecutivi structuram confugiamus, qui si addita particula ὥςτε indicatus esset, neminem profecto fugisset. Ita enim et structurae et sententiae rationi optime consulitur. Sed utrum illud ὥςτε s. ὡς ex coniectura addi necesse sit, an cogitatione suppleri possit, nunc est disceptandum. Ac primum quidem satis notum est, ὥςτε s. ὡς universe ante infinitivos saepe omissum esse, quod sicubi factum videbatur, interpretes notare et illustrare curae habuerunt. Vid. Schaef. ad Lamb. Bos. p. 783 sq.; Elmsl. Eur. Med. ed. Herm. p. 209; Schaef. appar. ad Demosth. IV, 52; Stallbaum. ad Plat. Phaed. p. 70, C; Iacob. ad Tox. p. 115; Krueg. ad Thuc. 4, 125, 1; Krueg. Gram. §. 57, 10, A. 6, 7, 9. Sed si huiusmodi locos examinantes ubi et qua conditione nudo infinitivo scriptores graeci usi sint, quaerimus, plerumque aut pronomen vel adverbium demonstrativum aut aliam notionem antecessisse videmus, cui accuratius explicandae infinitivum inservire apparet. Ad huiusmodi infinitivos, quos epexegeticos appellare consentaneum est, infinitivi consecutivi prope accedunt ii qui, si modo praecesserit pronomen demonstrativum aut similis potestatis vocabulum, ita carere possunt adminiculo part. ὥςτε s. ὡς, ut e contra pronomen demonstrativum nullo perspicuitatis damno abesse potest, si addita est partic. ὥςτε s. ὡς. Cuius loquendi usus exempla praebent Herodotus (cf. Passovii lexic. p. 1491, 2); Plato (cf. Stalb. ad Euthyph. p. 38, 70) et Xenophon (cf. Born. Cyr. 2, 2, 8), quos Lucianus ita secutus est, ut Nigrin. 23 eodem modo quo Plato Phaed. p. 71, B dixerit: *Καὶ οὕτω δὴ ἔχει, μηδὲν ὄφελος εἶναι κ. τ. λ.* Alia exempla affert Iacob ad Tox. 36. Quodsi loco, de quo quaerimus, οὕτως vel simile quid ante ὑπερφυής antecessisset, nudus infinitivus haberet quo intelligi et defendi posset, quamquam particulam ὥςτε s. ὡς infinitivo additam nemo erit quin praeferat. Verum particulam quam desideramus a Luciano scriptam, sed librariorum culpa oblitteratam esse, cum frequens omissio particulae ὡς, tum loci ipsius ratio coarguit. Iam primum quoties vel in optimis libris in describenda particula ὡς peccatum sit, unus Lucianus tot praebet exempla ut, etiam si nullus codex particulam illam, sicubi necessaria est, servarit, credere liceat, eosdem librarios, quos alios aliis locis peccasse videmus, uno alterove loco in eodem vitio conspirasse. Atque nostro loco statuere hoc eo magis

licebit, quum ipsius Hermotimi codices inprimis hoc vitio laborare videamus. Sic Hermot. 35 extr. ante vv. *οὐκ ἄν ποτε* ante Reitzium coniunctio in plerisque editionibus deerat, quam cum Iensius inserta particula ὅτι supplendam coniecisset, Reitzius in codicibus invenit ὡς, quod ab ipso et omnibus deinceps editoribus in textum receptum et postea novis Iacobitzii subsidiis firmatum est. Simili modo c. 33 init. ante vv. *τὸν ἀνταγωνιστήν* particula ὡς, quam nunc omnes editiones habent, a Reitzio primum ex Iuntina protracta est, quum in reliquis editionibus et in Guelferbytano II. et Wittiano deesset. Item c. 39 extr. Iacobitzius cum Lehmanno recepit ὡς ante v. *ἔγγυθεν* ex uno Parisino et Guelferbytano II., quum in vulgata deesset. At c. 77 idem Guelferbytanus II. ante v. *ἀπόχρη* particulam ὡς, quae nullo modo abesse potest, omisit. Huc pertinet consimile exemplum c. 33 extr., ubi iidem codices, quos neglexisse particulam ὡς modo diximus, soli servarunt part. ὅτι ante versum allegatum Homericum, quam iure receperunt Iacobitzius et Dindorfius. Ex aliis Luciani scriptis haec pauca nunc satis sunto: Pro merc. cond. c. 3 init. particulam ὡς, quam ante v. *εἰκός* Wittianus omisit, Iacobitzius in Guelferbytano II. supra scriptum invenit, quo librariorum more veram scripturam indicari, docet Schaef ad Greg. Cor. p. 857. Cf. Pisc. 20, ubi ὡς in Gorlitiensi deest ante v. *οἶσθα*, Gall. 8, ubi in editione principe ὡς ante *ἀληθῶς* desideratur. In Demonacte c. 10 ante v. *ἀεί* in tribus codicibus praestantissimis, Gorlitiensi, uno Parisino et uno Vindobonensi omissa est particula ὡς ibi aeque necessaria atque hoc nostro loco, ut infinitivus consecutivus cognoscatur. Atque in eodem libello c. 8, ubi etsi alia ex caussa particula ὡς ante vv. *οὐκ ὁρῶντας* requiritur, quum simile participium cum particula ὡς antecesserit, perquam veri simile est, eodem vitio omnes adhuc collatos codices laborare, quo modo tres optimae notae libros affectos vidimus. Quare etiam illo loco particulam ὡς restituendam esse coniicio. Sed ut revertar unde digressus sum, particula ὡς tam frequenter in singulis codicibus omissa est, ut vel propterea hanc potius quam particulam ὥςτε, quippe quae librariorum iniuriae minus obnoxia fuerit, oblitteratam esse credam; quanquam Luciani consuetudo singulari studio in enuntiatis consecutivis particulam ὡς adhibendi, ut supra demonstravimus, hanc meam sententiam satis confirmat. Huc accedit aliud non multo infirmius argumentum ex ipso loco de quo quaerimus petitum. Vicinitas enim eiusdem vocabuli, quem fecundum vitiorum in libris manu scriptis fontem esse constat, facile caussa esse potuit, ut librarius, qui modo particulam ὡς scripsisset, per oscitantiam negligeret vocem paucis tantum verbis interpositis repetendam. Repetitam autem esse a Luciano tam parvo intervallo eandem particulam diversa significatione accipiendam nemo mirabitur, qui similium locorum tam Luciani, quam aliorum scriptorum meminerit. Ita satis munita coniectura, qua et Hermotimi locum c. 73 et consimilem Demon. 8 a librariorum vitio liberare studui, ad contrarium vitiorum genus transibo, quo interpretamentum glossatoris importune inter Luciani verba instrusum esse mihi visum est.

CAPUT IV.

Lycinus cap. 76 de assequenda felicitate philosophorum eorum, qui iam ad fastigium delati sint, disputans ex Hermotimo petit, ut secum communicaret, si quem iam vidisset, qui summum illud assecutus esset, his verbis: *Τὸ μετὰ ταῦτα δὲ σὺ ἄμεινον εἰδείης, εἴ τινι ἐντετύχηκας Στωϊκῷ τοιούτῳ καὶ Στωϊκῶν τῷ ἄκρῳ, οἵῳ μήτε λυπεῖσθαι, μήθ᾽ ὑφ᾽ ἡδονῆς κατασπᾶσθαι μήτε ὀργίζεσθαι, φθόνου δὲ κρείττονι καὶ πλούτου καταφρονοῦντι καὶ συνόλως εὐδαίμονι, ὁποῖον χρὴ τὸν κανόνα εἶναι καὶ γνώμονα τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν βίου.* Quod mihi primum legenti hunc locum accidit, ut dubius haererem in verbis: *καί Στωϊκῶν τῷ ἄκρῳ*, idem certo scio cuivis fore ut contingat, qui quid hoc loco ista verba sibi velint, quove referenda sint, accuratius perquisiverit. Sive enim sensum, sive structuram totius enuntiati spectas, tam contortam et impeditam hoc additamento orationem invenies, ut Lucianum agnoscere non possis. Quo accedit ea codicum scripturae discrepantia, quae interpolatorem paene manifesto coarguat. Ac prima quidem dubitatio oboritur, utrum dativus *τῷ ἄκρῳ* ad nominativum masculini generis, an ad neutrum pertineat. Utriusque enim tam gradus positivus quam superlativus apud Lucianum et in ipso Hermotimo substantive usurpatus occurrit. Vid. Hermot. 5, 7 extr., 76; pro merc. cond. 42; Salt. 7, ubi neutrum, et Hermot. 7 init., 79, ubi masculinum invenies. Potest igitur tam cum Gesnero, quem Wielandius secutus est, verti: *inciderisne unquam in Stoicum talem et summum Stoicorum*, quam cum Paulio *„Hast du jemals einen solchen Stoiker, der den Gipfel des Stoicismus erschwungen, kennen gelernt, einen solchen Mann also, der* u. s. w. Ut prior illa interpretatio cum vulgata scriptura magis congruit, ita haec ad discrepantem lectionem trium codicum *ἐς Στωϊκὸν τὸ ἄκρον* exhibentium propius accedit. Utra verior sit et tam antecedentibus quam sequentibus verbis convenientior, diiudicari poterit, si quo v. *τοιούτῳ* referendum sit, ante statueris. Quodsi pronomen *τοιοῦτος* ad proxime progressum enuntiatum trahitur, in quo, etsi de aliis rebus agitur, tamen mentio facta est felicitatis eorum, qui fastigium asseculi sunt (*οἱ ἐς τὸ ἀκρότατον ἐλθόντες*), illud *τοιοῦτος* nihil aliud significare potest, nisi Stoicum, qui ad fastigium pervenit, cui si additur *καί Στωϊκῶν τῷ ἄκρῳ*, sive fastigium, sive summum Stoicum intelligis, aut perversi quid, aut nihil novi appositum esse apparet. Quare v. *τοιοῦτος* ad antegressa referri non posse, si sequitur *καὶ Στωϊκῶν τῷ ἄκρῳ*, manifestum est. Si vero, quod omnia suadent, v. *τοιοῦτος* ad sequens enuntiatum trahis, verba interposita in molestiores etiam augustias adducuntur, ut neque eo sensu quo Gesnerus, neque quo Paulius ea accepit, recte intelligantur, atque constructionis tenorem tantopere disturbent, ut vix graeca nedum Lucianea haberi possint. Etenim v. *τοιοῦτος* tam arcte cum relativo *οἷος* coniunctum est, praesertim si sequente infinitivo per attractionem quam vocant cum eodem casu construitur, ut si non quodvis verbum interiectum, at certe novum attributum cum particula *καὶ* coniunctum omnino respuat. Cf. Lamb. Bos. p. 480; Matth. p. 896; Iacobitz ad Luc. Pisc. 20; Fritzsch. quaestt. Luc. p. 119; Bernh. Synt. p. 299; Born. Cyrop. 1, 2, 3; Krueg. Gram. 51, 10, A. 6; §. 55, 3, A. 5. Ex omnibus Luciani aliorumque scriptorum huiusmodi locis quotquot comparavi nullus huic nostro similior videtur quam de conscrib. hist. c. 37, ubi initio est *τοιοῦτός τις ὁ μαθητής*, quae verba demum interpositis duobus attributis sequitur *οἷος*, sed hoc magno discrimine, quod et v. *τοιοῦτος* ad antecedentia pertinet, et attributa inter se tantum particulis *καί τε* coniuncta ad verbum *τοιοῦτος* explicandum addita sunt. Aliter se res habet, si attributum vel appositio quaedam sequitur relativum *οἷος*. Cf. Luc. Prometh. II, 4; Tim. 33; D. D. 4, 4; 6, 5; 20, 13. Sed ne cui in mentem veniat proscribenda partic. *καὶ* et transponendis verbis *Στωϊκῶν τῷ ἄκρῳ* post relativum *οἵῳ* locum male affectum sanari posse, magnopere obstat sententiae ratio, si quidem id ipsum, quod talis appositio significaret, ea quae sequuntur sensu non diverso iterum explicarent. Itaque quum verba ista, quocunque vertimus et trahimus, offensioni et impedimento sint, nihil iam restat, nisi ut aut eiiciantur, aut emendentur. Atque hic ducibus libris manu scriptis forsitan verum investigare poterimus. Etenim quod tres codices exhibent *ἐς Στωϊκὸν τὸ ἄκρον*, antiquior scriptura esse videtur, quam primum a doctiori scriba in margine ascriptam addito fortasse ex praegressis *ἐλθόντι*, posteriores librarios in textum recepisse verisimile est. Quibus verbis omisso praesertim verbo *ἐλθόντι* quum alii offensi essent ignorantes nimirum quo referrent quove modo explicarent, vv. *ἐς Στωϊκὸν τὸ ἄκρον* mutarunt in vv. *καὶ Στωϊκῶν τῷ ἄκρῳ*. Atque antiquioris illius scripturae adhuc vestigium quoddam remansisse videtur in codice Wittiano, in quo praepositionem *ἐς* loco *καί* cum dativo *τῷ ἄκρῳ* coniunctam invenimus. Attamen si quis quovis pacto, quidquid a Luciano profectum esse potest, servare, quam glossema tam manifestum resecare malit, una littera in v. *ἐς* mutata lectionis diversitatem conciliare poterit legens: *τοιούτῳ ἐν Στωϊκῶν τῷ ἄκρῳ*, quae verba ad v. *τοιούτῳ* relata nec sensu tolerabili destituta sunt, nec structurae rationi ita adversantur, ut abesse debeant. Sed praeterquam quod molesta et prope otiosa repetitio v. *Στωϊκῶν* offensioni est, ipsum illud *ἐν τῷ ἄκρῳ* ita friget, ut Lucianum, qui nil molitur inepte, dedecere mihi videatur, nec coniecisse me poeniteat, foras eiicienda esse omnia illa verba: *καὶ Στωϊκῶν τῷ ἄκρῳ*.

CAPUT V.

Lycinus cap. 80 init., quo Hermotimum iam in angustias redactum et vix habentem quod opponeret a philosophiae magistris prorsus alienaret, hoc gravi et at finem reservato argumento utitur: *Καί μοι δὸς ἐνταῦθα ἤδη ἐρέσθαι σε, εἰ ἐθέλοις ἂν ἔξω τῶν λόγων τὰ ἄλλα ἐοικέναι τῷ διδασκάλῳ, οὕτω, μὲν ὀργίλος, οὕτω δὲ μικρολόγος, οὕτω δὲ φιλόνεικος ὢν καὶ φιλήδονος νὴ Δι᾽, εἰ καὶ μὴ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ. τί σιγᾷς, ὦ Ἑρμότιμε; θέλεις, διηγήσομαι ἃ πρῴην ἤκουσα ὑπὲρ φιλοσοφίας τινὸς λέγοντος ἀνδρὸς πάνυ γεγηρακότος, ᾧ πάμπολλοι τῶν νέων ἐπὶ σοφίᾳ πλησιάζουσιν;*

Sine ullius codicis auctoritate Iacobitzius coniecturam Graevii, qui loco vulgatae lectionis τισί γε omissis personis Hermotimi ante τισί γε et Lycini ante vv. Ὦ Ἑρμότιμε, θέλεις legendum censuerat: τί σιγᾷς, ὦ Ἑρμότιμε, in textum recepit, quod antea praeter Solanum nemo ausus erat; atque ipsum praeter Geistium secutus est Dindorfius aliam simul ex suo addens emendationem futuro διηγήσομαι tam codicibus omnibus quam usu Luciani aliorumque auctorum firmato in coniunctivum mutato*). Quod profecto mirandum esset in Iacobitzio, nisi ut vulgatam desperandam esse crederet, non tam praestantia coniecturae et auctoritate Graevii et Solani, quam Gesneri infelici interpretatione vulgatae scripturae permotus fuisse putandus esset. Etenim Gesnerus, qui coniecturam illam quamvis ingeniosam et a summis viris collaudatam a textu tamen arcendam esse iure statuerat, quod neque ex libro ullo prodisset, et si ut a Luciano profecta in antiquis exemplaribus inventa esset, utpote lectio planissima a nullo librario mutata foret, tali ratione vulgatam tutatus et interpretatus est, ut Lehmanno eam satisfecisse, quam Wielandio bilem movisse magis miremur. Putarat enim deceptus persona *ΕΡΜ* ante vv. τισί γε falso ascripta, Hermotimum, quum a Lycino audisset doctorem suum, cui ut contentioso et ebrioso diffidere iam didicerat, omnino vitiosum hominem esse, quantumvis vulgo talis non videretur, modeste et velut immurmurantem dixisse: τισί γε, *at quibusdam tamen, mihi inprimis, postquam opera tua visum recepi, talis videtur, cuius proinde similis esse equidem nolim.* Non opus erit, ut verbum addam, tale quid neque in Hermotimum neque in Lucianum cadere, atque certum est, nisi melior sensus ex vulgata elici posset, ingeniosum Graevii commentum utraque manu amplectendum fuisse. Neque multo probabilior sententia exsistit, si cum Reitzio verbis τίσι γε mutato accentu Hermotimum interrogantem facias; quae interrogatio quum ineptior sit quam quidquid per totum dialogum Lucianus Hermotimum ineptum et nugatorium dicentem fecit, in caussa fuisse videtur, cur Graevius locum foede inquinatum coniectura sua restituisse se tam confidenter gloriaretur. Sed ut Graevianum illud ingeniosius et elegantius sit, quam id, quod Lucianum scripsisse libris traditum est, a quavis coniectura nobis abstinendum erit, donec sanum et idoneum sensum habeunt verba, quae libri manu scripti praebent. Atque hunc statim erues, si modo, quod Iacobitzius praeeunte Solano quamquam alia de caussa fecit, personas *ΕΡΜ* et *ΛΥΚ* ante et post vv. τίσι γε e vulgata tollas et cum Guelferbytano II. et editione principe, in quibus haec personarum distinctio non invenitur, legas εἰ καὶ μὴ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ, τίσι γε. Ὦ Ἑρμότιμε, θέλεις κ. τ. λ. Quod etiam si non unus codex bonae notae et editio princeps, quae instar plurium codicum est, locum, qualem nunc dedimus, exhiberet, tamen personarum in dialogis appictarum muta-

*) Quam immerito Dindorfius futurum διηγήσομαι coniectura sollicitarit, evidenter elucet ex pluribus Luciani locis. Vid. Tim. 37, ibique Iacobitz ed. min.; Diall. Deor. 20, 16; Catapl. 5; Char. 7. et imprimis Navig. 4, ubi quum sit ἢ ἐθέλεις ἐγὼ αὖθις ἐπάνειμι ἐς τὸ πλοῖον; futuri ἐπάνειμι forma non ita emendationi obnoxia est, ut pleraeque aliae. Cf. Lob. Phryn. p. 734; Fritzsch. program. Rostochiens. II, p. 9 sq.; Bernh. Synt. p. 397; Krueg. Gr. §. 53, 7, A. 2.

tionem, quam sententiarum ratio flagitat, quivis assensu suo probabit, qui quantas in hoc genere turbas librarii fecerint, experientia doctus meminerit. Restat, ut, quod vixdum opus habeo, lectionem a me restitutam ipsam se satis defendentem toti Lycini demonstrationi optime convenire neque a verborum significatione quidquam offensionis habere paucis demonstrem. Iam primum particulam γε post vv. εἰ καὶ μή significatione *quidem, saltem* usurpatam nihil insoliti habere, inprimis docere potest locus Luciani Tyran. 14, νόμιζε, εἰ καὶ μὴ χρηστον ἀποβεβήκει, ἔκ γε τῆς γνώμης αὐτῆς με γέρας — ἀξιοῦν λαμβάνειν. Eodem modo Demosth. p. Cor. p. 317, 1 dixit εἰ μὴ καὶ τὸ ὅλον, μέρος γ᾽ ἐπιβάλλει. Cf. Schaef. appar. II., p. 351 et Schaef. ad Longi Pastor. p. 355; Plutarch. Pericl. c. 24; verum ἀλλά sequitur post εἰ καὶ μή apud Lucianum Apolog. 2; de merc. cond. 19, 34; Tyran. 18; Iup. trag. 28 et Hermot. 82. sequitur ἀλλ᾽ οὖν ἐκείνων γε. At ne quis otiosa habeat addita verba τισί γε, quum verbis τοῖς πολλοῖς significentur plerique i. e permulti, sed non omnes, ita ut quidam excipiantur, hoc praecipue loco multum ad convincendum Hermotimum valuit, ut ei Lycinus in mentem revocaret, Stoicorum vitia, quamvis enixe occultarentur, quosdam tamen non fugere. Ad hoc enim iam ab initio dialogi argumentationem direxerat Lycinus, ut vitam Stoicorum, quibus propter ipsam virtutis et gravitatis laudem Hermotimus addictus erat (vid. Hermot. 16, 18; cf. 29, 75), quamvis coram discipulis et in publico morum integritatem et severitatem ostentarent, variis iisque gravissimis vitiis inquinatam esse demonstraret. Cf. vit. auct. c. 20—26. et Dial. Mort. 10, 8, ubi Mercurius de Stoico philosopho dicit: οὐ λέληθε γάρ με, εἰ καὶ μάλα περικρύπτεις αὐτά. Quod quum Lycinus nec sibi nec aliis quibusdam occultum mansisse communicatis de crapula, rixa, foeneratione ipsius Hermotimi doctoris narratiunculis (vid. c. 9, 11) satis liquido docuisset, hoc nostro loco eodem consilio subiicit narrationem de sordibus et iracundia alterius philosophi senioris, ex cuius sermone cum avunculo iunioris discipuli philosophia parum emendati habito simul finem et fructum philosophiae cognoscimus. Quem ubi Lycinus ipse ita definivit, ut satis esse propterea philosophari diceret, ne quid peius faceremus, neque alia spe nos philosophari, nisi ut idiotis i. e rudibus et incultis decentiores circumiremus, tota demonstratio subsistit in interrogatione ad locum de quo quaerimus respicienti: τί οὖν οὐκ ἀποκρίνῃ καὶ τοῦτο; ad quam Hermotimus prorsus profligatus nihil aliud se habere dicit quod respondeat, quam non multum abesse, quin illacrimet. Ex his quae attuli apparere arbitror, verba τισί γε non solum non otiosam explicationem continere, sed magis ad rem, de qua agitur, pertinere, quam laudatam illam coniecturam, quam, si mihi optio detur, codicum scripturae vel propterea non praeferam, quia ex meo quidem sensu ista interrogatione (τί σιγᾷς;) Hermotimus vehementius urgetur, quam huic loco conveniat, ubi Lycinus illum iam fractum afflictumque mitius tractare coepit (vid. 80. init. καὶ δός μοι ἐρέσθαι σε). Longe alia est conditio Hermotimi cap. 55, ubi in illum praefracte se defendentem et responsionem expostulatam retractantem Lycinus eadem formula (τί σιγᾷς) invectus erat. Quare etiam verbis illis, quibus Hermotimus ad respondendum incitatur, cap. 55 οὕτως καὶ μοι τόδε ἀπόκριναι, ante vehementiorem illam exhortationem iam usus

erat, quae eadem hoc nostro loco demum in fine totius sermonis cap. 83 occurrunt. His rationibus satis firmata coniectura mea adhuc mihi defendendum restat, quod in constituendo nostro loco, ab interpunctione eorum librorum discessi, quorum ope veram lectionem revocasse mihi visus sum. In his enim verba *ὦ Ἑρμότιμε* cum vv. *τισί γε* coniuncta ad antecedens enuntiatum interrogativum pertinent, quod idem factum in editionibus recentissimis, in quibus Graevii coniectura recepta est, consentaneum fuit. Omnes ceteri libri quidem et editiones vocativum interiecta minori interpunctione ad sequens v. *θέλεις* trahunt; sed nihil inde colligere licet, quum nimirum praefixa personarum nomina ita scribere cogerent, nisi ita ante scriptum fuisse statuimus, quam librarius sciolus illas personas appixerit. Quod ut credam, valde inclinat animus. Sed alia gravior ratio me adduxit, ut vocativum ad sequens enuntiatum traherem. Compellatio enim illa sicut in fine longioris enuntiati non solum ingrata et languida, sed etiam tam insolita est, ut in Hermotimo saltem nullum simile exemplum inveniri praestare possim, ita initio enuntiati eius praesertim, quo ad rem novam eamque mirabilem deflectit oratio, tam ad sensum accommodata quam communi consuetudine recepta est.

CAPUT VI.

Unum adhuc locum per fines huic libello praescriptos tractare licebit, quem eodem fere remedio, quo modo usus sum, a vinculis, quibus propter vitiosam interpunctionem et interpretationem tenetur, liberare conabor.

Initio cap. 17 Hermotimo Stoicis prae ceteris ideo applicasse se affirmanti, quod non solum plerosque ad illos ferri vidisset, sed et ab omnibus illorum philosophiam et vitam praedicari audisset, subiicit Lycinus: *ΛΥΚ. Ἔλεγον δὲ ταῦτα πρὸς σὲ ἄλλοι δηλαδὴ περὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ δὴ ἐκείνοις ἂν αὐτοῖς ἐπίστευσας ἐπαινοῦσι τὰ αὐτῶν. ΕΡΜ. Ουδαμῶς, ἀλλ' οἱ ἄλλοι ἔλεγον. ΛΥΚ. Οἱ μὲν δὴ ἀντίδοξοι οὐκ ἔλεγον, ὥς το εἰκός. [οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ τὰ ἄλλα φιλοσοφοῦντες.] ΕΡΜ. Οὐ γάρ. ΛΥΚ. Οἱ δ' ἄρα ἰδιῶται ταῦτα ἔλεγον. ΕΡΜ. Καὶ μάλα.* Verba quae uncinata vides etsi in omnibus libris et manuscriptis et impressis legebantur, a Solano primum pro spuriis habita inde a Reitzio per omnes deinceps editiones supposititiorum more migrarunt, donec a Dindorfio ceteris audaciori tandem foras sunt eiecta. Nec mirum. Tam fallacem interpretamenti speciem prae se ferunt, ut si quis cum Gesnero interpretatur: *hi vero erant, qui aliter*, scil. quam Stoici, *philosophantur*, ea non possit non habere otiosam explicationem verbi *ἀντίδοξοι*, qualis Lucianum non decet, tam inerter praesertim et insulse alligata. Sed levi tantum mutatione interpunctionis et recta explicatione singulorum verborum opus est, ut haec verba non solum non otiosa, sed etiam ad dialogi continuitatem necessaria esse appareat. Cardo rei vertitur in interpretatione verborum *οἱ τὰ ἄλλα φιλοσοφοῦντες*, quae non idem quod *ἀντίδοξοι*, sed potius oppositum significare mihi videntur. Ut enim

sub verbo *ἀντίδοξοι*, qui iidem c. 33 *ἀντίδικοι* vocantur, inprimis philosophiae doctores iique, qui Stoicos impugnare et calumniari solebant, intelligendi sunt, a quibus nimirum (*ὡς τὸ εἰκός*) commendatio Stoicorum philosophiae longissime aberat; ita verbis *οἱ τὰ ἄλλα φιλοσοφοῦντες* totum illud genus litteratorum hominum continetur, qui universe philosophiae operam navabant et tam corporis habitu quam animi cultu ultra rudem multitudinem (*συρφετὸν τῶν ἰδιωτῶν*, cf. 1, 83.) extollebantur. Nam *οἱ φιλοσοφοῦντες* non sunt ipsi philosophi sive sapientes, qui habentur et dicuntur, sed inter hos et ineruditos medium quoddam genus constituunt eodem fere modo, quo apud Platonem Conviv. p. 320, E; p. 204, A, *οἱ φιλοσοφοῦντες* inter *σοφούς* et *ἀμαθεῖς* interponuntur; ex quo loco fluxisse videtur Lucian. fugit. 4, ubi vulgus inter et philosophos interiecti sunt ii, qui philosophiae nomine, habitu, incessu ad vitam impurissimam abutuntur. Accuratius etiam hoc philosophantium genus describitur de merc. cond. 4, ubi primum illis annumerantur omnes, qui serium et grave vitae genus amplexi sunt, tum autem sequuntur grammatici, rhetores, musici, qui doctrinae caussa (*ἐπὶ παιδείᾳ*) divitum familiares esse volunt. Quibus universis opponuntur exercitores (*γυμνασταί*), adulatores, idiotae (*ἰδιῶται καὶ μικροὶ τὰς γνώμας καὶ τάπεινοι αὐτόθεν ἄνθρωποι.*) Cf. bis accus. 8; Piscat. 6. Neque sensu alio aliis locis verbo *φιλοσοφεῖν* Lucianum usum esse, confirmatur Hermot. 15, 21, 45 Demon. 13; all.; atque etiam cum accusativo et quidem *φιλοσοφίαν* exstat. l. l. Hermot. 45, quo etiam Xenophon. Mem. 4, 2, 23 etsi diverso sensu usus est. Potest igitur accusativus *τὰ ἄλλα* tam ad similitudinem accusativi *φιλοσοφίαν* explicari et ad aliorum philosophorum placita referri (cf. Krueg. ad Thuc. 1, 65, 2 et Gram. §. 46, 5, A. 4.) quam sensu adverbiali significatione *ceterum*, *omnino* accipi. Quod alterum ut praeferendum ducam, et usu frequentiori et huic loco aptiori adducor. Vid. Luc. Diall. Deor. 20, 3; Prom. I, 2, Diall. D. Mar. 1, 3; Philopseud. 11; Tox. 50, ibique Iacob.; cf. Plat. epistt. XIII, 360, E. Quodsi verba *οἱ τὰ ἄλλα φιλοσοφοῦντες* per se spectata ex Luciani usu recte interpretatus esse mihi videor, quid hoc loco sibi velint restat ut explicem. Atque primum hoc sententiarum nexus et colloquii continuitas postulare mihi videtur, ut mutata interpunctione verbis *οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ τὰ ἄλλα φιλοσοφοῦντες* Lycinum interrogantem faciamus, qui postquam affirmavit de Stoicorum adversariis et calumniatoribus cogitari quidem minime posse, ex Hermotimo quaerit: num vero hi, qui Stoicos tibi commendarunt (*οὗτοι* i. e *οἱ ταῦτα λέγοντες*) fuerunt tales, qui omnino philosophantur i. e. philosophiae operam dant? Quod ipsum quum Hermotimus negasset, forsitan ne novis laqueis irretiretur verens, Lycinus ad hanc conclusionem prope necessario pervenit: ergo idiotae fuerunt. Quo sensu autem verbum *ἰδιώτης* hoc loco sit accipiendum, quum, ubi alia opponuntur, aliam significationem habeat, iam ex hoc nostro dialogo discas, in quo ubivis idem est quod *ἀπαίδευτος* s. *ἀμαθής*. Vid. Herm. 1, 67, 81, al. cf. de Dom. 2; Fugit. 4, ubi *ἰδιῶται* et *φιλόσοφοι* opponuntur; Pisc. 34; de merc. cond. 4; Char. 4 ibique Iacobitz. ed. min. Sed et ipse locus, quem tractamus, nullam aliam explicationem permittit; nam Lycino tam mirus videtur Hermotimus affirmans idiotas fuisse illos, qui de philosophia et philosophis ipsi consuluissent, ut propterea ab

Hermotimo ludibrio se haberi iis, quae mox subiicit, queratur. Hac igitur explicatione non solum servantur, quae antiquitus constanter tradita sunt, sed et Luciano vindicantur, quae si non addidisset, desideraremus, quum *ἀντίδοξοι* et *ἰδιῶται* non ita sibi opposita sint, ut is qui neque Stoicus neque Stoicorum adversarius (*ἀντίδοξος*) sit, statim *ἰδιώτης* esse debeat. Si vero *οἱ φιλοσοφοῦντες* interponuntur, legitima fit conclusio neque in colloquii tenore quidquam desideratur. Nec minus a grammatica ratione omnia bene se habent. Nam quominus particula *δέ* post v. *οὗτοι* respondeat particulae *μέν* in praegresso enuntiato, nihil impedit enuntiatorum forma variata et sententiae accommodata. Neque verba *οὗτοι δέ* initio enuntiati interrogativi posita, quo vis eorum augeatur, quidquam offensionis habent. Denique quod interpunctionem a me mutatam attinet, etsi necessitate urgente in arbitrio interpretis posita est, tamen mihi temperare non possum, quin ad calcem rem levioris momenti adiiciam, quo signum illud interrogationis aliquid praesidii ex libro manu scripto nancisci videatur. Quum enim codex Guelferbytanus II. post Hermotimi responsionem mox insequentem (*οὐ γάρ*), ubi nullo modo ferri potest, signum interrogationis habeat, non incredibile videtur, eodem errore oscitantis librarii illud signum in alienum neque longe distantem locum transpositum esse, quo saepissime verba et locutiones sede sua motas esse inter omnes constat.

CORRIGENDA.

P. 5. l. 3 pro *τὰ* lege *τὰς*. — p. 6. l. 21 pro altero v. *ἕτερον* lege *ἑτέραν*. — p. 6. l. 2 infra corrig.: *suppleri*. — p. 8, l. 15 dele v. *anno*. — p. 13, l. 19 corrig.: *Theodos*. — p. 13, l. 22 corrig.: *Eustathio*. — p. 14, l. 18 pro *nos* lege *huc*.

Schulnachrichten.

I. Lehrverfassung.

PRIMA.

Ordinarius: Hr. Oberlehrer Remacly.

1. Latein: 8 St. *a*) in 6 St. Tacitus Germania und Ciceros Orator nebst Uebungen im Lateinisch-Schreiben. Der Director.
b) in 2. St. Die Oden des Horaz B. I und IV. Hr. Oberlehrer Freudenberg.

2. Griechisch: 6 St. *a*) in 4 St. Thucydides B. I und II, 1—31. Schriftliche Uebungen im Uebersetzen aus dem Deutschen. Hr. Oberlehrer Remacly.
b) in 2 St. Homers Ilias, die 4 ersten Bücher. Von den privatim gelesenen wurden X u. XI cursorisch durchgenommen. Hr. Gymnasiallehrer Dr. Savelsberg.

3. Deutsch: 2 St. Litteraturgeschichte bis zur Reformation nebst Proben. Aufsätze. Hr. Oberlehrer Remacly.

4. Französisch: 2 St. Iphigénie und Les plaideurs von Racine. Gattungen der Zeitwörter, besonders die der franz. Sprache eigenthümlichen Bestimmungszeitwörter und deren Régimes. Schriftliche Uebersetzungen. Hr. Gymnasiallehrer Kneisel.

5. Hebräisch: 2 St. Die Formenlehre nach Gesenius; Genes. 1, Job 1, 2, ausgewählte Psalmen, Isaias 6 gelesen und erklärt. Hr. Religionslehrer Dubelman.

6. Religionslehre: *a*) Kathol. Conf.: in 2 St. Fortsetzung der Glaubens- und Uebersicht der Sittenlehre, nach Martin. Derselbe.
b) Evang. Conf.: in 2 St. Christliche Sittenlehre und Kirchengeschichte. Hr. Prof. Krafft.

7. Mathematik: 4 St. Arithmetische und geometrische Progressionen; Stereometrie und ebene Trigonometrie; Wiederholung und Erweiterung verschiedener Theile der mathematischen Disciplinen. Hr. Oberlehrer Zirkel.

8. Physik: 2 St. Genauere mathematische Begründung des in Secunda durchgenommenen Lehrstoffs; Magnetismus und Optik. Derselbe.

9. Geschichte und Geographie: 2 St. Die mittlere Geschichte. Hr. Oberlehrer Freudenberg.

10. Philosophische Propädeutik: 2 St. Empirische Psychologie nach dem Stufengange der Entwicklung der menschlichen Seele. Hr. Oberlehrer Remacly.

SECUNDA.

Ordinarius: Hr. Oberlehrer Freudenberg.

1. Latein: 10 St. *a*) in 7 St. Cic. oratt. pro Archia und pro Deiotaro, dann Cic. Laelius, Virg. Aen. L. III. und Ecll. I. II. V. IX; schriftliche u. mündliche Uebersetzungen aus dem Deutschen und kleinere freie Arbeiten. Hr. Oberlehrer Freudenberg.

b) in 3 St. Ausgewählte Stellen aus Livius VII. VIII. IX. verbunden mit Extemporalien. Der Director.

2. Griechisch: 6 St. *a*) in 4 St. Xenoph. Mem. B. I; Lucians Demonax; die Syntax nach Buttmann, nebst schriftlichen Uebungen im Uebersetzen aus dem Deutschen. Hr. Oberlehrer Remacly.

b) in 2 St. Homer's Odyssee XV. XVI. XVII. Die drei ersten Bücher wurden cursorisch gelesen. Hr. Gymnasiallehrer Dr. Savelsberg.

3. Deutsch: 2 St. Rhetorik, an den im Lesebuche von Pütz und Remacly enthaltenen Mustern entwickelt. Uebungen im Vortrage. Aufsätze. Hr. Oberlehrer Remacly.

4. Französisch: 2 St. Barthélémy's Anacharsis III. Besonderer Gebrauch der Arten und Zeiten des Zeitwortes; die Bestimmungs- und Fürwörter. Schriftliche und mündliche Uebersetzungen. Hr. Gymnasiallehrer Kneisel.

5. Hebräisch: 2 St. Die Elementar- und die regelmässige Formenlehre nach Gesenius, Lese- und Analysirübungen nach Maurer. Hr. Religionslehrer Dubelman.

6. Religionslehre: *a*) Kathol. Conf.: in 2 St. Die Lehre von der Kirche und die Geschichte der Kirche bis auf Karl d. Gr., nach Martin. Derselbe.

b) Evang. Conf.: in 2 St. mit Prima combinirt.

7. Mathematik: 4 St. Die Lehre von den Potenzen, Wurzeln und Logarithmen; Gleichungen des ersten und zweiten Grades; Beendigung der Planimetrie; Elemente der ebenen Trigonometrie. Hr. Oberlehrer Zirkel.

8. Physik: 1 St. Allgemeine Eigenschaften der Körper; die Gesetze der Bewegung und des Gleichgewichts. Derselbe.

9. Geschichte und Geographie: 3 St. Geschichte der Römer. Hr. Oberlehrer Freudenberg.

TERTIA.

Ordinarius: Hr. Oberlehrer Werner.

1. Latein: 10 St. *a*) in 8 St. Die Modi und Tempora, Infinitivus und Participia nach Zumpt; mündliche und schriftliche Uebungen nach Dronke und Dictaten. Gelesen wurde Caesar B. G. IV. V. VI., verbunden mit Auswendiglernen passender Stellen. Hr. Oberlehrer Werner.

b) in 3 St. Ausgewählte Stellen aus Ovid. Met. I. VI. XIII. gelesen und theilweise memorirt; die Lehre vom Hexameter, dem elegischen Versmass u. jamb. Trimeter mit metrischen Uebungen. Hr. Dr. Krauss.

2. Griechisch: 6 St. Beendigung der Formenlehre, Syntax der Casus und Präpositionen nach Buttmann; mündliche und schriftliche Uebersetzungen ins Griechische nach Günther und Dictaten. Gelesen wurde aus Jacobs I. Curs. Abschn. X. XI. XII. II. Curs. A. II. VI. C. Hr. Oberlehrer Werner.

3. Deutsch: 2 St. Die Lehre vom Satze, Erklärung deutscher Lesestücke und Uebung im Vortrage auswendig gelernter Gedichte; Anfertigung schriftlicher Arbeiten. Hr. Oberlehrer Freudenberg.

4. Französisch: 2 St. Die Artikel, Haupt- Eigenschafts- Zahl- und Zeitwörter, mit Ausnahme der unregelmässigen, nach Knebel's Grammatik. Schriftliche und mündliche Uebersetzungen. Hr. Gymnasiallehrer Kneisel.

5. Religionslehre: *a*) Kathol. Conf.: in 2 St. Uebersicht der Glaubenslehre. Hr. Religionslehrer Dubelman.

b) Evang. Conf.: in 2 St. Die Lehre von der Kirche, der Heilsordnung, den Gnadenmitteln und den letzten Dingen, nach eigenen Dictaten. Praktische Einführung in die historischen Schriften des neuen Testamentes. Hr. Pfarrer Plitt.

6. Mathematik: 3 St. Fortgesetzte Uebung in der Buchstabenrechnung; Gleichungen des ersten Grades mit e. U.; Gleichheit der Figuren und die Lehre vom Kreise. Hr. Oberlehrer Zirkel.

7. Geschichte und Geographie: 3 St. Geschichte Deutschlands von den ältesten Zeiten bis zum westphälischen Frieden, unter steter Berücksichtigung der geographischen Verhältnisse, nach Pütz Grundriss. Hr. Dr. Krauss.

8. Naturbeschreibung: 2 St. Die Wirbelthiere. Hr. Dr. Beer.

QUARTA.

Ordinarius: Hr. Gymnasiallehrer Dr. Humpert.

1. Latein: 10 St. *a*) in 7 St. Die Casuslehre nach Zumpt's grösserer Grammatik; mündliche und schriftliche Uebersetzungen. Gelesen wurden 9 Biographien des Nepos. Hr. Gymnasiallehrer Dr. Humpert.

b) in 3 St. Phaedrus I. II. III. mit Auswahl gelesen und memorirt. Einübung der Prosodie und des jambischen Trimeters. Hr. Oberlehrer Werner.

2. Griechisch: 6 St. Die Formenlehre bis zu den Verben in μι nach Buttmann's Schulgramm.; mündliche und schriftliche Uebungen im Uebersetzen. Gelesen wurde aus Jacobs Abschnitt I—X. Hr. Gymnasiallehrer Dr. Humpert.

3. Deutsch: 2 St. Lehre von der Wortfolge, von der Verbindung und Folge der Sätze, von den Perioden nach Heyse's Schulgrammatik. Uebung im Vortrage auswendig gelernter Stücke. Anfertigung von Aufsätzen. Hr. Dr. Gerhard.

4. Religionslehre: *a*) Kathol. Conf.: in 2 St. Die Sittenlehre nach Ontrup; Erklärung der heiligen Handlungen des Kirchenjahres. Hr. Religionslehrer Dubelman.

b) Evang. Conf.: in 2 St. wie Tertia.

5. Mathematik: 3 St. Buchstabenrechnung; die Lehre von den Winkeln; die Parallelen-Theorie; die Congruenz der Dreiecke; das Parallelogramm. Hr. Oberlehrer Zirkel.

6. Geschichte und Geographie: 3 St. Alte Geschichte nach dem Grundriss von Pütz. Politische Geographie der ganzen Erde, wobei Asien und Amerika genauer behandelt wurden. Hr. Gymnasiallehrer Dr. Savelsberg.

7. Naturbeschreibung: 2 St. Im Winter die Anfangsgründe der Oryktognosie; im Sommer die der Botanik. Hr. Gymnasiallehrer Dr. Mockel.

QUINTA.

Ordinarius: Hr. Gymnasiallehrer Dr. Mockel.

1. Latein: 10 St. *a*) in 7 St. Ergänzung der Formenlehre; die Grundlage der Syntax nach Lucas II; mündliche und schriftliche Uebungen im Uebersetzen. Hr. Gymnasiallehrer Dr. Mockel.

b) Memoriren: 3 St. Auswendiglernen von Vocabeln, Sätzen und der römischen Geschichte nach Lucas II. Hr. Dronke.

2. Deutsch: 4 St. Lehre vom Satzbau und der Interpunktion nach Heyse. Leseübungen mit Erklärung und Vortrag ausgewählter Stücke nach Hüllstett II. Anleitung zu schriftlichen Aufsätzen. Hr. Dr. Krauss.